

Fisketillsyn

UTBILDNING FÖR
FISKETILLSYNSPERSONER

Havs
och Vatten
myndigheten

Utgivningsår 2021

INNEHÅLL

Sida

4	FISKETILLSYNNEN OCH SAMHÄLLET
5	Det gemensamma ansvaret för att förvalta en naturresurs
9	Steg för steg till förordnandet
11	Skäl för avslag
13	Föreskrifterna om fisketillsynsförordnande
16	LAG OCH RÄTT
17	Många lagar och regler för fisket
27	Brott och straff
30	Viktiga gränser för fiskerätten
34	Fiskerätt är resursförvaltning
35	Fiskerätten i allmänt vatten
38	Fiskerätten i enskilt vatten
41	Fiskelicens, personlig fiskelicens och avsaluförbud
43	ATT VÅRDA FISKEVATTEN
44	Därför ska fiskevattnen vårdas
48	Fredade och invasiva arter
50	Statens ansvar för fiskevården
53	Fiskerättsägarnas ansvar för fiskevården
57	Lagen om fiskevårdsområden
60	Upplåtelse av fiske
63	Regionala skillnader i fiskeförvaltningen

UTBILDNING FÖR
FISKETILLSYNSPERSONER

INNEHÅLL

Sida

64	ANSVAR OCH BEFOGENHETER
65	Fisketillsynspersonens uppdrag, rättigheter och skyldigheter
74	ATT UPPTÄDA KORREKT
75	Fisketillsynspersonens uppträdande
79	Fisketillsyn i praktiken
85	BILAGOR
86	Bilaga 1: Arter
91	Bilaga 2: Fredade arter

Havs
och Vatten
myndigheten

Materialet har tagits fram på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten.

Du få gärna använda materialet men måste ange källa.
Materialet får inte göras om eller förvanskas.

Produktion
Text och foto
Illustrationer
Grafisk form

Sveriges fiskevattenägareförbund.
Lars Krögerström, Vetenskapsjournalisterna.
Lasse Widlund.
Exakta Creative

KAPITEL 1

Fisketillsynen och samhället

1. Det gemensamma ansvaret för att förvalta en naturresurs

- OLIKA ROLLER I FISKETILLSYNEN
- FISKETILLSYNSPERSONEN
- LÄNSSTYRELSEN
- HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN
- KUSTBEVAKNINGEN
- POLISEN
- RESURSER FÖR FISKETILLSYN

Olika roller i fisketillsynen

Fiskevård och fiskevårdande regler blir meningsfulla endast om reglerna följs. Fisketillsynen är därför en nödvändig del av en ändamålsenlig fiskevård. Fiskerilagstiftningens syfte är att säkra en uthållig fiskförvaltning och att värna äganderätten.

Ansvaret för fisketillsynen är kopplad till ägar- och förvaltaransvaret. I havet och de stora sjöarna har staten och dess myndigheter huvudansvaret för fiskevården och fisketillsynen. I övriga sötvatten är det fiskevattenägarna som har ansvar för fiskevården och fisketillsynen.

Fisketillsynspersonen

2018 fanns mer än 6 000 löpande förordnanden av fisketillsynsmän eller, som det numera heter, fisketillsynspersoner. Den alldeles övervägande delen av förordnandena gäller fisketillsyn på enskilt vatten, och fisketillsynen är då främst inriktad på lokala regler som beslutats av lokala förvaltningsorganisationer, till exempel fiskevårdsområdesföreningar.

En stor del av detta arbete bedrivs ideellt.

Vissa förordnanden omfattar Havs- och vattenmyndighetens fiskerikontroll som har sin grund i EU:s förordning om den gemensamma fiskeripolitiken.

De flesta aktiva fisketillsynspersoner har ett förordnande från länsstyrelsen. Förordnandet omfattar ett definierat område i det län där fisketillsynen bedrivs.

Den som äger fiskerätt har ansvar och rättighet att bedriva fisketillsyn på sitt eget fiskevatten, utan förordnande från länsstyrelsen. Det innebär att fiskerättsägaren har befogenhet att kontrollera en fiskare, beslagta fångst och redskap och i förekommande fall anmäla brott.

Rätten begränsar sig dock enbart till det egna fiskevattnet eller till ett samfällt vatten där fiskerättsägaren har fiskerätt i hela området. En fiskerättsägare utan förordnande har heller inget tjänstemannaskydd eller förstärkt straffskydd.

Fisketillsyn på vatten med flera fiskerättsägare för olika delområden, till exempel ett fiskevårdsområde, förutsätter att det finns fisketillsynspersoner som är förordnade av länsstyrelsen för det aktuella området.

Länsstyrelsen

Länsstyrelserna är uppdragsgivare för fisketillsynen på allmänt vatten längs kusterna, i de stora sjöarna, och i angränsande enskilda vatten där staten ansvarar för fiskevården. Vissa länsstyrelser bedriver egen fisketillsyn, antingen med egen anlitad personal eller genom avtal med lokala organisationer. Fisketillsynen sker ofta i samverkan med Kustbevakningen och Polisen och insatserna redovisas till Havs- och vattenmyndigheten. Länsstyrelserna har, inom ramen för anslaget till åtgärder i havs- och vattenmiljön, årliga medel för fiskevård som kan disponeras för fisketillsyn.

Länsstyrelserna godkänner och förordnar fisketillsynspersoner som genomgått utbildning och som avser att vara verksamma på uppdrag av ett fiskevårdsområde eller annan organisation med ansvar för fiskevården. Länsstyrelsen godkänner utbildningen av fisketillsynspersoner men behöver inte medverka vid utbildningen.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten har bland annat det övergripande ansvaret för EU:s fiskerikontroll i Sverige. Fiskerikontrollen riktas framför allt mot yrkesfisket. Myndigheten har ansvar för att kontrollera den fisk som fångas, landas, transporteras och säljs i Sverige, samt även import och export.

Kontrollen följer upp fastställda kvoter och fisketider. Myndigheten beslutar om fiskestopp för reglerade arter.

Fiskerikontrollen genomförs i samverkan med Kustbevakningen, Tullverket, Transportstyrelsen, Polisen och länsstyrelserna.

EU:s gemensamma fiskeripolitik omfattar bland annat bevarandet av de marina biologiska resurserna och förvaltningen av fisket. Av de 16 svenska miljökvalitetsmålen ansvarar HaV för "Levande sjöar och vattendrag", "Ingen övergödning" och "Hav i balans samt levande kust och skärgård."

HaV beslutar, enligt regeringens bemyndigande, om föreskrifter om fiskevård och fiskets bedrivande i havet och i sötvatten. Riksdagen stiftar lagar (Fiskelagen 1993:787), regeringen utfärdar förordningar (Förordningen 1994:1716 om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen) och HaV beslutar om föreskrifter på fiskets område.

Kustbevakningen

Kustbevakningen bedriver operativ fisketillsyn för att kontrollera efterlevnaden av EU:s regler för den gemensamma fiskeripolitiken och av den nationella lagstiftningen. Förutom i havet har Kustbevakningen även ansvar för den operativa fisketillsynen i Väner och Mälaren.

I stort sett samtliga enheter kan användas för fiskeriövervakning och fiskerikontroll.

Vid brottsbekämpning har Kustbevakningens tjänstemän samma befogenheter som polisen med rätt att hålla förhör, genomföra husrannsakan och gripa misstänkta personer.

Kustbevakningen kan genomföra egna brottsutredningar när man upptäcker brott mot fiskerilagstiftningen som begåtts till sjöss.

Övervakning och kontroll sker i nära samverkan med Havs- och vattenmyndigheten. Myndigheterna utvecklar tillsammans metoder och kontrollsystem som ska säkerställa att de nationella och europeiska fiskebestämmelserna följs, och att fiskekvoter inte överskrids.

Vid kontroll av yrkesfisket till sjöss kontrolleras bland annat licenser, tillstånd, loggbok, redskap, fiskeplats samt fångst ombord.

Övervakning och kontroll av fritidsfisket avser rätten till fiske, redskap och redskapsmängd, märkning och utmärkning, fredningstider, fredningsområden, fångstbegränsningar minimi- och maximimått med mera.

De flesta fisketillsynspersoner har genomgått utbildning och förordnats av länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan själv vara uppdragsgivare för fisketillsyn på kusten och i de stora sjöarna.

Polisen

Polisen ska förebygga och utreda brott, övervaka den allmänna ordningen och skydda allmänheten. I det ingår även brott mot fiskerilagstiftningen.

Vid lagbrott, till exempel fiske utan lov eller överträdelse av myndigheternas föreskrifter, ska brottet anmälas till polisen.

En särskild sjöpolis finns, med verksamhet i Stockholm, på Gotland, i Halland och i Västra Götaland. Sjöpolisen avlastar andra myndigheter vid behov, och kan utöva jakt- och fisketillsyn och utreda brott mot fiskerilagstiftningen.

Sjöpolisen deltar till exempel regelbundet i fisketillsynen under det allmänna kräftfisket i Vättern.

Förutom att beivra och utreda brott mot fiskelagen har sjöpolisen samma uppgifter som polisen i allmänhet, till exempel att ingripa mot onykterhet, fartöverträdelser och vårdslöshet i sjötrafiken, att förebygga och ingripa mot stölder och att delta i räddningsinsatser.

Under sommaren erbjuder sjöpolisen i Stockholms län mobila poliskontor med schemalagda öppettider.

De län som saknar sjöpolis kan begära hjälp, expertkunskap och förstärkning från befintlig sjöpolis.

Resurser för fisketillsyn

Havs- och vattenmyndigheten kan använda riktade medel för fisketillsyn ur anslaget till åtgärder i havs- och vattenmiljön.

Länsstyrelserna använder resurser till bland annat fisketillsyn, utbildning och förordnande samt för rådgivning till fiskevårdsområdesföreningar. Länsstyrelserna redovisar genomförda insatser till Havs- och vattenmyndigheten.

Polisen och Kustbevakningen avdelar resurser i den delen av verksamheten som kommer fisketillsynen till del.

Merparten av fisketillsynen i Sverige sker dock i huvudsak genom ideella och lokalt finansierade insatser på uppdrag av fiskevårdsområden eller andra förvaltare av fiskevattnen. I många fall ersätts endast direkta kostnader. Att utses till fisketillsynsperson betraktas då ofta som en form av förtroendeuppdrag.

Övervakad fiskare

Fiskaren kanske är ensam på sjön. Men det finns många som har till uppgift att övervaka att fiskaren följer lagar och regler och överenskommelser. *Havs- och vattenmyndigheten* har det övergripande ansvaret för EU:s fiskerikontroll och har, tillsammans med *länsstyrelserna*, huvudansvaret för fiskevården och fisketillsynen i havet och de stora sjöarna upp till första definitiva vandringshindret.

Länsstyrelserna förordnar *fisketillsynspersoner* och bedriver även egen fisketillsyn.

Kustbevakningen övervakar fisket i havet och i Väner och Mälaren.

Polisen ska förebygga och utreda alla slags brott och tar följaktligen emot anmälningar om brott mot fiskerilagstiftningen. *Sjöpolisen* deltar i operativ fisketillsyn.

Merparten av all fisketillsyn i Sverige bedrivs av fisketillsynspersoner med uppgift att övervaka efterlevnaden av fiskerilagstiftningen och även av fiskevårdsområdesföreningarnas egna regler.

Fiskerättsägaren har samma befogenheter som en fisketillsynsperson att bedriva fisketillsyn, men enbart på de egna fiskevattnen. Till skillnad från en förordnad fisketillsynsperson har den enskilde fiskerättsägaren dock inget tjänstemannaskydd eller förstärkt straffskydd.

2. Steg för steg till förordnandet

- ALLA KAN UTBILDA SIG
- UPPGIFTER I ANSÖKAN
- FÖRORDNANDET

Alla kan utbilda sig

Alla som fyllt 18 år kan utbilda sig till fisketillsynsperson. Minimikravet på utbildning är fastslagen i bilaga 2 till Föreskrifterna (HVMFS 2018:1) om fisketillsynsförordnanden. Utbildningsplanen omfattar avsnitt om fisketillsynens roll i samhället som inkluderar myndigheternas verksamhet och organisation samt Polisens, Kustbevakningens och fisketillsynspersonens uppdrag. Vidare ska utbildningen belysa lagstiftning, gällande författningar och rättsbegrepp på fiskets område. Grundläggande fiskevård och fiskbiologi ingår i utbildningen.

Stor vikt ska läggas vid hur fisketillsynen ska utövas och om fisketillsynspersonens allmänna skyldigheter och befogenheter samt rätten att bruka våld.

Fisketillsynspersonens uppträdande och etik, och hur uppdraget utförs i praktiken, ingår som ett av momenten i utbildningen.

Utbildningen ska ledas av en instruktör och kursen ska avslutas med ett prov.

Uppgifter i ansökan

Efter genomgången utbildning lämnas en skriftlig ansökan om att bli förordnad som fisketillsynsperson in till länsstyrelsen i det län där personen är folkbokförd. Ansökningshandlingar finns hos länsstyrelserna. Där framgår vilka uppgifter som ska bifogas och vad som krävs för att länsstyrelsen ska tillstyrka en ansökan. Personuppgifter (personnummer och adress) ska vara ifyllda och utbildningsbevis ska bifogas en ansökan om nytt förordnande. Den som vill bli fisketillsynsperson ska ha fyllt 18 år.

SPECIFIKT OMRÅDE

Förordnandet ska vara knutet till ett specifikt uppdragsområde, till exempel ett eller flera fiskevårdsområden. Uppdragsområdet, eller områdena, ska vara specificerade och beskrivna i ansökan. Förordnandet gäller inte utanför dessa områden.

UPPDRAGSGIVARE

Den blivande fisketillsynspersonen ska ha en eller flera namngivna uppdragsgivare. Uppdragsgivarna för varje område ska tillstyrka och underteckna ansökningshandling. Uppdragsgivare kan vara exempelvis en fiskevårdsområdesförening eller en länsstyrelse.

BEHOVET AV FISKETILLSYN

En förutsättning för att länsstyrelsen ska förordna nya fisketillsynspersoner är att det föreligger ett behov i det aktuella området. Behovet av tillsyn på allmänt vatten, och enskilt frivatten, ska i huvudsak tillgodoses av myndigheterna.

Behovet av tillsyn på enskilt vatten påkallas av fiskerättsägarna.

KONTROLL I BROTTSSREGISTRET

Länsstyrelsen gör en sammanvägd lämplighetsbedömning vid förordnandet av en fisketillsynsperson. Personen ska vara skötsam och laglydig och inte ha några betydande anmärkningar i Polisens belastnings- och misstankeregister.

Förordnandet

Ett förordnande kan gälla i högst sex år och kan återkallas om fisketillsynspersonen åsidosätter sina skyldigheter eller missköter sig på annat sätt.

KRAV PÅ FORTBILDNING

Den som har grundutbildning, och vars förordnande har gått ut, måste genomgå en fortbildning för att erhålla förnyat förordnande. Även om det gått en tid sedan förordnandet upphörde räcker det med fortbildning för att få förnyat förordnande.

När ansökan kommit in bedömer länsstyrelsen om kraven är uppfyllda och beslutar då om förordnande. I förordnandet ska det särskilt framgå vilka befogenheter tillsynspersonen har och om egendom får tas i beslag (fiskelagen 47§). Vissa av dessa befogenheter tilldelas enbart anställda fisketillsynspersoner med tjänstemannauppdrag.

TJÄNSTEKORTET

Fisketillsynspersonens tjänstekort är tillverkat i plast. Kortets framsida visar funktionsbeteckningen och texten FISKETILLSYN i versaler. På baksidan framgår fisketillsynspersonens personuppgifter samt giltighetstiden för förordnandet och befogenheter. Kortet ska bäras synligt på vänster bröst.

En fisketillsynsperson blir förordnad av länsstyrelsen efter genomgången utbildning och lämplighetsprövning. Det ska också finnas ett behov av fisketillsyn i det område som ansökan avser. Ett förordnande kan gälla i högst sex år. Förnyat förordnande kräver fortbildning.

3. Skäl för avslag

I enstaka fall kan länsstyrelsen avslå en ansökan om förordnande som fisketillsynsperson.

Då handlar det om att personen begått brott och återfinns i brottsregistret.

Det sker dock alltid en helhetsbedömning, och ett ringa brott eller en förseelse som ligger långt bak i tiden behöver inte medföra ett avslag.

Den som inte klarar det skriftliga eller muntliga provet, som avslutar utbildning, får inget utbildningsbevis och kan därmed inte förordnas till fisketillsynsperson. Utbildningsledaren får inte ge avkall på kunskapskravet genom att godkänna kursdeltagare som inte klarat provet.

För att underlätta kunskapsinhämtningen bör utbildningsmaterialet skickas ut till kursdeltagarna i god tid före utbildningstillfället. Detta ska ombesörjas av utbildningsledaren. Deltagarna bör noga läsa igenom hela materialet, och förbereda sig på andra sätt, inför utbildningen.

Kunskapskravet är inte förhandlingsbart.

Samma förfarande gäller inför fortbildningen av fisketillsynspersoner, som ska ske inom sex år efter grundutbildningen eller, i de fall fisketillsynspersonen gjort ett uppehåll i sin tjänstgöring, innan verksamheten inleds eller återupptas. Till skillnad från grundutbildningen innehåller fortbildningen dock inget kunskapsprov.

Ett förordnande kan återkallas om fisketillsynspersonen inte längre uppfyller kvalifikationskraven, åsidosätter sitt uppdrag eller inte längre har någon uppdragsgivare. I väntan på slutlig prövning kan fisketillsynspersonen stängas av från sitt uppdrag.

Om den blivande fisketillsynspersonen vet med sig att det kan finnas hinder för att uppnå kvalifikationskraven bör detta kommuniceras med den blivande uppdragsgivaren före utbildningstillfället.

Krav för att bli förordnad och skäl för avslag

För att bli förordnad som fisketillsynsperson ska man ha fyllt 18 år och klarat kunskapskravet. Länsstyrelsen gör dessutom en helhetsbedömning av den sökandes lämplighet med brottsregistret som underlag.

Det ska finnas ett behov av fisketillsyn i det aktuella området, det ska finnas en eller flera namngivna uppdragsgivare och uppdraget ska vara knutet till ett eller flera specifika områden.

Ett förordnande kan gälla i högst sex år.

En fisketillsynsperson kan stängas av från sitt uppdrag och förordnandet kan återkallas om man inte längre uppfyller kvalifikationskraven.

4. Föreskrifterna om fisketillsynsförordnande (HVMFS 2018:1)

- FÖRESKRIFTERNAS INNEHÅLL
- TILLÄMPNINGSOMRÅDE
- KVALIFIKATIONSKRAV
- ANSÖKAN
- FÖRORDNANDET
- ÅTERKALLELSE
- TJÄNSTEKORT
- UTBILDNING

Föreskrifternas innehåll

Från 2 april 2018 gäller nya föreskrifter om förordnande av fisketillsynspersoner (HVMFS 2018:1. De nya föreskrifterna ersätter FIFS 1985:3.

I de nya föreskrifterna ändras benämningen "fisketillsynsman" till "fisketillsynsperson".

Förordnandets giltighetstid förlängs från tre till högst sex år. Men för att få förlängt förordnande, efter sex år, införs ett krav på fortbildning.

Ansökningshandlingar och förordnande är utformade för att möjliggöra digitalisering av handläggningen.

Förordnandet kräver att det finns en uppdragsgivare.

De tidigare tjänstetecknen av metall ersätts av ett tjänstekort i plast. Av tjänstekortet framgår fisketillsynspersonens identitet och grundläggande information om uppdraget.

Det tidigare kravet på länsstyrelsens medverkan vid utbildningen tas bort, liksom kravet på att utbildningen ska vara kostnadsfri. I de nya föreskrifterna förtydligas också att ansökan om förordnande ska riktas till den länsstyrelse där den sökande är bosatt.

Tillämpningsområde (1§)

Föreskrifterna innehåller bestämmelser om hur länsstyrelserna ska utse personer som utövar fisketillsyn enligt 34§ fiskelagen (1993:787)

Kvalifikationskrav (2§)

En länsstyrelse får förordna någon att utöva fisketillsyn om personen ifråga

- har fyllt 18 år

- med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget, och

- har genomgått en utbildning enligt 13§ med godkänt resultat. Utbildningen får inte vara äldre än sex år för att kunna läggas till grund för ett förordnande.

Ansökan (3-4§§)

Den som vill bli förordnad att utöva fisketillsyn ska skicka en skriftlig ansökan till länsstyrelsen i det län där han eller hon är folkbokförd.

Ansökan ska innehålla uppgifter om

- den sökandes namn, personnummer och adress,
- uppdragsgivare såsom länsstyrelse eller fiskevårdsområdesförening, och
- det eller de uppdragsområden som ansökan avser.

Till ansökan ska den sökande skicka med ett intyg om genomförd utbildning enligt 13§.

Förordnandet (5-7§§)

Förordnandet får gälla i högst sex år.

Länsstyrelsen får endast utfärda ett förordnande om länsstyrelsen bedömer att det finns ett behov av tillsyn.

Om uppdragsområde i ansökan omfattar fler än ett län ska samråd ske med övriga berörda länsstyrelser.

Länsstyrelsen ska meddela ett förordnande att utöva fisketillsyn i en särskild handling benämnd "Fisketillsynsförordnande". Förordnandet ska innehålla uppgifter om

- förordnande länsstyrelse,
- fisketillsynspersonens namn, personnummer, adress,
- datum för utfärdandet,
- förordnandets giltighetstid,
- uppdragsgivare,
- uppdragsområde, inklusive uppgifter om vilken kommun området är beläget i,
- om förordnandet omfattar tillsyn på allmänt eller enskilt vatten eller enskilt frivatten,
- om förordnandet omfattar befogenheter att få tillträde till utrymmen där fisk och utrustning förvaras eller hanteras, enligt 34§ andra stycket fiskelagen (1993:747), eller att ta egendom i beslag enligt 47§ fiskelagen eller båda, och
- beslutsfattare.

Den som förordnas att utöva fisketillsyn ska informera länsstyrelsen om ändringar gällande uppdragsgivare eller andra omständigheter som angår förordnandet.

Återkallelse (8§)

Den länsstyrelse som utfärdat ett förordnande ska återkalla det om den som förordnats att utöva fisketillsyn

- inte längre uppfyller kraven i 2§ punkten 2,
- åsidosätter sitt uppdrag, eller
- inte längre har någon uppdragsgivare.

Länsstyrelsen får besluta att stänga av en fisketillsynsperson från uppdraget till dess att frågan om återkallelse prövats slutligt.

Tjänstekort (9-12§§)

Tjänstetecknet för den som förordnats att utöva fisketillsyn ska bestå av ett tjänstekort.

Länsstyrelsen ska utfärda tjänstekortet, som ska vara av plast i formatet ISO/IEC 7810 ID1.

Framsidan av kortet ska visa emblemet för fisketillsynsperson i enlighet med bilaga 1.

På baksidan av kortet ska anges

- orden "tjänstekort för fisketillsyn" i versaler,
- fisketillsynspersonens för- och efternamn,
- datum för utfärdande av förordnandet (DD-MM-ÅÅÅÅ),
- datum då tjänstekortet upphör att gälla (DD-MM-ÅÅÅÅ),
- befogenheter att få tillträde till utrymmen enligt 34§ andra stycket fiskelagen eller att ta egendom i beslag enligt 47§ fiskelagen eller båda, och
- utfärdande länsstyrelse.

De gamla tjänstetecknen ersätts av ett tjänstekort i plast. På baksidan av tjänstekortet framgår bland annat fisketillsynspersonens namn och förordnandets omfattning.

Vid utövande av fisketillsynen ska tjänstekortet bäras väl synligt, fastsatt på bröstets vänstra sida.

Fisketillsynspersonen ska även ha med sig en giltig legitimationshandling och kunna visa upp denna på begäran.

Legitimationshandlingen ska innehålla uppgifter om innehavarens fullständiga namn, personnummer samt vara försett med ett fotografi av innehavaren och dennes namnteckning.

En fisketillsynsperson som förlorar sitt tjänstekort ska genast anmäla detta till den länsstyrelse som utfärdat förordnandet.

Om ett förordnande återkallas eller om en fisketillsynsperson blir avstängd från sitt uppdrag enligt 8§, ska tjänstekortet återlämnas till ansvarig länsstyrelse.

Utbildning (13-15§§)

Den som tidigare inte gått någon utbildning om fisketillsyn ska genomgå en grundutbildning. Grundutbildningen ska omfatta minst de ämnen och timmar som framgår av bilaga 2 till dessa föreskrifter. Den som har genomgått en grundutbildning ska minst vart sjätte år genomgå en fortbildning. Fortbildningen ska innehålla en repetition av grundutbildningen och omfatta minst de ämnen och timmar som anges i bilaga 3 till dessa föreskrifter.

Både grundutbildning och fortbildning ska hållas på svenska. Utbildningen ska ledas av en instruktör eller en utbildningsledare och anordnas av länsstyrelsen, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Sveriges Fiskevattenägareförbund eller andra förbund, organisationer och föreningar.

Länsstyrelsen ska säkerställa att utbildningen ger deltagarna de kunskaper som krävs för att kunna utöva den tillsyn som uppdraget kräver och ska godkänna de utbildningar som anordnas av något annat organ än länsstyrelsen.

Utbildningsanordnaren ska utfärda ett intyg om genomgången utbildning till den som klarat utbildningen med godkänt resultat.

Av intyget ska framgå

- namnet på den intyget gäller,
- ort och datum för utfärdandet,
- namnet på utbildningsanordnaren,
- namnet på instruktören eller utbildningsledaren,
- vilken länsstyrelse som har godkänt utbildningen,
- om det är en grund- eller fortbildning, och
- de ämnesområden som utbildningen omfattar samt antalet undervisningstimmar per ämnesområde.

KAPITEL 2

Lag och rätt

1. Många lagar och regler för fisket

- OLIKA NIVÅER I LAGSTIFTNINGEN
- EU:S FÖRORDNINGAR
- FISKELAGEN (1993:787) REGLERAR RÄTTEN ATT FISKA
- ANDRA VIKTIGA LAGAR
- FÖRORDNINGEN OM FISKET, VATTENBRUKET OCH FISKERINÄRINGEN
- HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETENS FÖRESKRIFTER
- FISKET I HAVET (FIFS 2004:36)
- FISKET I SÖTVATTNEN (FIFS 2004:37)
- MÄRKNING AV REDSKAP (FIFS 1994:14)
- HANTERING AV SIGNALKRÄFTA (HVMFS 2019:21)
- ANDRA VIKTIGA FÖRESKRIFTER
- PORTALEN SVENSKA FISKEREGLER OCH FISKEKARTAN.SE
- GUIDE TILL FISKEREGLER

Olika nivåer i lagstiftningen

Många svenska lagar och regler för fisket påverkas av EU:s gemensamma fiskeripolitik. EU:s förordningar är i vissa fall överordnad nationell lagstiftning, men medlemsländerna kan göra nationella tillämpningar och skärpningar.

Den nationella fiskerilagstiftningen består av fiskelagen, förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt föreskrifter. Dessutom finns flera andra lagar, förordningar och föreskrifter som berör fisket och påverkar fisketillsynen och dess förutsättningar.

Lagar stiftas av riksdagen, förordningar beslutas av regeringen och föreskrifterna utfärdas av expertmyndigheterna.

Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Jordbruksverket hanterar frågor om främjande av fritidsfisket, vattenbruket och yrkesfisket.

Aktuella författningar som rör fisket finns på Havs- och vattenmyndighetens hemsida. I anslutning till varje lag, förordning och föreskrift finns också ett ändringsregister som visar vilka förändringar som gjorts och när ändringarna har genomförts. Aktuell lydelse framgår av författningens konsoliderade utgåva. Den senaste och gällande versionen återfinns på HaV:s hemsida. Där framgår även av ändringsregistret när ändringar i respektive författning har gjorts.

Den nationella fiskerilagstiftningen består av fiskelag, förordning om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt föreskrifter. Dessutom finns flera andra författningar som rör fisket och fisketillsynen.

Fiskelagen (1993:787) är antagen av Sveriges riksdag och omfattar rätten till fiske och fisket inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon.

Fiskelagen bemyndigar regeringen att utfärda föreskrifter på fiskets område. Det har regeringen gjort i förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

Regeringen bemyndigar i sin tur, med stöd i förordningen, Havs- och vattenmyndigheten att utfärda föreskrifter som behövs för fiskevården och för fiskets bedrivande. I föreskrifterna finns regler om hur fisket i havet och i sötvatten får bedrivas. I de stora sjöarna Väner, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland, samt i vattendrag som mynnar i de sjöarna, gäller myndighetens föreskriftsrätt upp till första definitiva vandringshindret. Ett definitivt vandringshinder innebär att fiskar inte kan ta sig vidare upp i vattendraget, till exempel en vattenkraftsdamm utan faunapassage. I många vattendrag finns även naturliga definitiva vandringshinder.

I övriga sötvatten kan myndigheten utfärda föreskrifter om det finns särskilda skäl, till exempel för fiskets hänsyn till naturvården och för att skydda särskilt hotade arter av nationellt intresse. Föreskrifter som rör fiskets hänsyn till naturvårdens intressen får dock inte vara så ingripande att fisket avsevärt försvåras. Det betyder att bestämmelserna inte ska vara mer ingripande än att ett rationellt fiske kan bedrivas i normal omfattning.

Det finns också en särskild föreskrift som reglerar utsättning av fisk (FIFS 2011:13).

I regeringens förordning bemyndigas även Jordbruksverket att utfärda vissa föreskrifter, till exempel om vattenbruket.

EU:s förordningar

EU:s förordningar reglerar i huvudsak yrkesfisket i havet, men en allt större del av fritidsfisket berörs av nya och förändrade förordningar. I takt med att yrkesfiskets omfattning minskar ökar betydelsen av åtgärder inom fritidsfisket i havet.

Medlemsstaterna har i dessa fall överlämnat exklusiv kompetens/ensamrätt till EU att reglera bevakningen av havets biologiska resurser inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken.

Medlemsstaterna får endast införa fiskeregleringar i de fall beslutsbefogenheter har återlämnats genom bemyndigande i EU:s rättsakter. Sådan nationell lagstiftning får enbart innebära en skärpning eller komplettering av sådant som EU redan lagstiftat om.

I EU:s förordningar finns lagstiftning om vilken övervakning och kontroll som ska bedrivas på fiskets område (t ex kontrollförordningen). En förordning är en bindande rättsakt som alla EU-länder ska tillämpa i sin helhet och den är direktverkande.

EU:s förordningar riktar sig framför allt mot yrkesfisket i havet. EU:s förordningar kan även gälla direkt gentemot enskilda personer, till exempel att fritidsfiskare inte får saluföra fisk som fångats i havet. EU:s förordningar medger ett visst handlingsutrymme i kustvattnen och gäller endast i undantag för sötvattensområdena.

EU:s gemensamma fiskeripolitik består av tre delar:

- bevarande och förvaltning av fiskresurserna
- strukturåtgärder för fiskenäringen
- marknadsreglering av fisk och fiskprodukter

GRUNDFÖRORDNINGEN

Grundförordningen för den gemensamma fiskeripolitiken antogs 2013 och började gälla 2014 (förordning nr 1380/2013). Där regleras bland annat de övergripande målen, landningsskyldigheter och så kallade utkastplaner.

KONTROLLFÖRORDNINGEN

Kontrollförordningen (1224/2009) innehåller bestämmelser om kontroll och saluförande av fisk. Där finns regler om yrkesfiskets skyldighet att föra loggbok, vägning av fisk och vissa sanktioner. Här finns också det försäljningsförbud för fritidsfisket som säger att den som fiskar i havet måste ha fiskelicens eller personlig fiskelicens för att få sälja sin fångst.

Bland förordningarna i EU:s omfattande regelverk finns även Genomförandeförordningen (404/2011), IUU-förordningen (1005/2008), Kommissionens förordning (1010/2009) om tillämpningsföreskrifter samt förordningar om tekniska regleringar (850/98) och förordningar som rör EU-fiskefartygs fiske utanför EU-vatten.

EU har återhämtningsplaner för gemensamt förvaldade arter såsom lax, torsk och ål. Den svenska ålförvaltningsplanen bygger på rådets förordning 1100/2007. Förordningen ställer krav på medlemsländerna att upprätta och uppfylla nationella ålförvaltningsplaner. Sveriges plan godkändes 2009, med målsättning att 90 procent av den utvandrande blankål som naturligt skulle kunna produceras i svenska vatten ska överleva och bidra till reproduktionen i Sargassohavet. Planen innehåller fyra typer av åtgärder:

- Generellt ålfiskeförbud, med vissa undantag och för den som har särskilt tillstånd.
- Ökad överlevnad vid passage av anläggningar för vattenkraft
- Fler stödutsättningar
- Ökad kontroll

TILLÅTNA FÅNGSTMÄNGDER

Totalt tillåtna fångstmängder, TAC, fördelas genom årliga EU-förordningar och omfattar yrkesfiske efter kvoterade arter. De nationella kvoterna fördelas sedan av varje medlemsstat. Detaljer kring detta finns på Havs- och vattenmyndighetens hemsida. Kvoterade arter är bland annat lax, torsk, sill och skarpsill.

Fiskelagen (1993:787) reglerar rätten att fiska

Fiskelagen är beslutad av riksdagen och reglerar rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och Sveriges ekonomiska zon. Områden och gränser beskrivs närmare under kapitlet Viktiga gränser för fiskerätten.

Lagen definierar vidare begreppet fisk som i lagens mening även omfattar vattenlevande blötdjur och vattenlevande kräftdjur (4 §). Till blötdjuren hör bland annat ostron, musslor och bläckfiskar och som kräftdjur räknas krabbor, hummer, havskräftor och sötvattenskräftor.

Med fiske avses verksamhet som syftar till att fånga eller döda fritt levande fisk (5 §).

Definitionen av fasta och rörliga redskap beskrivs i 7 § och rätten till fiske omfattas av 8-16 §§. Här regleras också redskapsbegränsningar för fritidsfisket på allmänt vatten eller frifiskevatten. Begreppet fiskådra tas särskilt upp i 17-18 §§.

Fisket och fiskets bedrivande regleras från och med 19 § i Fiskelagen.

I 19 § bemyndigas regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer (Havs- och vattenmyndigheten) att meddela föreskrifter för fiskevården och fiskets bedrivande som förbjuder eller begränsar:

1. fisket med avseende på vilken fisk som får fångas,
2. användningen av fiskefartyg, fiskemetoder eller fiskeredskap,
3. fiske inom vissa områden eller för vissa ändamål,
4. användningen av redskap, agn, båtar eller annat som kan sprida kräftpest eller någon annan sjukdom.

Även 20-23 §§ omfattar bemyndiganden att utforma regler för fisket och 24 § avser tillämpning. 25-27 §§ tar särskilt upp förhållandet mellan de fiskande och hänsyn till andra när fler fiskande har rätt att fiska i samma vatten, samt rätten att använda annans strand.

Lagreglerna om fiskelicens och personlig fiskelicens finns i 29-32 §§.

Ramarna för fisketillsynen regleras i 34-36 §§. Straffbestämmelser med mera för brott mot fiskerilagstiftningen finns i 37-60 §§ fiskelagen.

Andra viktiga lagar

Lagen (1981:533) om fiskevårdsområden, LOFO

LOFO reglerar samverkan i fiskevårdsområden mellan flera fiskerättsägare. I ett fiskevårdsområde finns sedan 2011 en unik möjlighet att ta ut en kontrollavgift för fiskare som överträder föreningens egna regler. LOFO påverkar i hög grad fisketillsynen inom fiskevårdsområden. (Läs mer om LOFO i Kapitel 3, Avsnitt 5, samt om kontrollavgiften i Kapitel 2, Avsnitt 2).

Lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Lagen reglerar bland annat bildande av samfällighetsföreningar och hur ett samfällt fiske kan förvaltas.

Lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

Lagen reglerar var gränsen går mellan fastigheter med enskilt fiske och allmänt vattenområde. (Läs mer under "Viktiga gränser".)

Lagen (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner samt **Lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon** beskriver administrativa gränser för Sveriges nationella fiskerätt.

Polislagen (1984:387) anger ramar för polisens befogenheter.

Sjöpolisen kan utöva jakt- och fisketillsyn och utreda brott mot fiskelagstiftningen.

Förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen preciserar fiskelagens bestämmelser

Förordningen beslutas av regeringen och innehåller bestämmelser om

1. fiske och vattenbruk inom Sveriges sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon.
2. fiske från svenska fartyg utanför Sveriges ekonomiska zon
3. marknadsreglering för fiskeri- och vattenbruksprodukter
4. stöd till vattenbruket och fiskerinäringen

Under kapitlet om fisket och vattenbruket (2 kap) finns bland annat föreskrifter om fredade arter, förbjudna fiskemetoder, kräftpest, tillståndskrav för odling och utplantering av fisk samt tillståndskrav för fiskelicens och personlig fiskelicens

5§ säger att det är förbjudet att fiska mal, flodpärlmussla och sådana arter som i bilaga 1 till artskyddsförordningen (2007:845) har markerats med N, till exempel stör. Artskyddsförordningen ligger under miljöbalken och reglerar bland annat fridlysning och handel med hotade djur. Arter som finns upptagna i artskyddsförordningen åtnjuter ett starkare skydd där regelbrotten har ett högre straffvärde.

6 § säger att fiske inte får bedrivas med gift, sprängämnen eller andra bedövande eller dödande ämnen, elektrisk ström, skjutvapen eller sådana redskap som fisken kan spetsas med. Fiske med ålsax, vars tänder är högst sex millimeter, är dock tillåtet. Huggkrok får användas för att bärga fisk som har fångats med andra redskap.

7 § bemyndigar Havs- och vattenmyndigheten att meddela föreskrifter om fiskevården och fiskets bedrivande.

I 8 § bemyndigas Havs- och vattenmyndigheten att även meddela föreskrifter om kräftfiske på allmänt vatten i Vätern, Vättern, Hjälmarén och Storsjön.

Kräftpesten behandlas särskilt i 9-11 §§. Där finns regler för hantering av kräftor, redskap och emballage för att minimera risken för spridning av kräftpest. Länsstyrelserna ges också möjlighet att besluta om skyddsområden för flodkräfta. Inom ett skyddsområde finns strikta restriktioner för transporter och handel med kräftor och användning av bete, båtar och redskap. Det finns också ett generellt förbud mot att plantera ut signalkräfta.

Även inom ett område som har förklarats smittat av kräftpest är det förbjudet att fånga, handla med och transportera alla slags kräftor. Betesfisk från området får inte flyttas till andra områden.

Malen är en av de fiskarter som är fredad i fiskerilagstiftningen. Det innebär att det är förbjudet att fiska mal. Mal som fångats av misstag eller som bifångst ska hanteras varsamt och omedelbart återutsättas utan att lyftas upp ur vattnet. Malen på bilden ingår i ett forskningsprojekt och har därför tillfälligt tagit upp ur vattnet.

Se även Artskyddsförordningen samt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (2019:21) om hantering av signalkräfter.

Förordningens 14–15 §§ innehåller övergripande regler för märkning och utmärkning av fiskeredskap. Märkning av redskap och sump ska utföras så att det framgår vem som använder redskapet, om användaren är yrkesfiskare eller fritidsfiskare och om användaren fiskar med stöd av enskild rätt i havet eller i de stora sjöarna. Märkningsreglerna omfattar inte övrigt sötvatten med enskild fiskerätt. Ytterligare detaljer kring märkning av redskap finns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (FIFS 1994:14) om märkning och utmärkning av fiskeredskap. Föreskrifter för utmärkning av vattenbruksanläggningar meddelas av Jordbruksverket.

Utplantering av fisk regleras i 16–18 §§. Förordningen säger att all flyttning eller utsättning av fisk från ett vattenområde till ett annat kräver tillstånd av länsstyrelsen. Samma sak gäller för att anlägga eller driva en fiskodling. Ett tillstånd kan förenas med villkor.

Förordningen slår också fast att tillstånd inte får ges om det finns risk för smittspridning eller om arten eller stammen är olämplig med hänsyn till vattenområdets särart.

Lax eller öring med uppväxtområden i havet eller i de fem stora sjöarna måste vara fettfeneklippt för att få sättas ut.

Havs- och vattenmyndigheten kan, i vissa fall i samråd med Jordbruksverket, meddela ytterligare föreskrifter om utsättning och flyttning av fisk (FIFS 2011:13).

I 19–20 §§ regleras tilldelningen av fiskelicens och personlig fiskelicens.

Förordningens 2 a kap. omfattar särskilda föreskrifter om fisket i "Torneälvens fiskeområde". Fisket i Torne älv regleras av gränsälvöverenskommelser mellan Sverige och Finland.

3 kap handlar om marknadsreglering för fiskeri- och vattenbruksprodukter. Här finns föreskrifter för att marknadsregleringen av de produkter som ingår i EU:s gemensamma fiskeripolitik ska kunna genomföras i Sverige.

4 kap rör stöd från Europeiska havs- och fiskerifonden.

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter ger detaljerade regler för olika områden

Genom Fiskelagen 19 § och Förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 7 § bemyndigas Havs- och vattenmyndigheten att utfärda föreskrifter för hur fisket får bedrivas och vilken fisk som får fångas.

Föreskrifterna är en viktig del av fiskevården. Föreskrifterna tillkommer och utformas utifrån fisk-biologiska behov och bygger på biologiska underlag. De påverkas även av politiska förändringar av fiskförvaltningens inriktning.

Förändringar i föreskrifterna föregås ofta av en dialog och ett remissförfarande med organisationer, länsstyrelser och andra myndigheter. Inom ramen för regionala samverkansgrupper har länsstyrelserna ofta stort inflytande över initiativ och förslag till ändringar i rådande föreskrifter.

I Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS) finns en rad olika föreskrifter. Föreskrifterna har namn efter den myndighet som införde dem. FIFS innebär sålunda att en föreskrift infördes på Fiskeriverkets tid. Föreskrifter kan dock byta namn vid omarbetningar.

Innehåll som kan ha betydelse för fisketillsynen berörs i olika avsnitt av detta utbildningsmaterial.

Två övergripande föreskrifter (FIFS 2004:36 och 2004:37) reglerar fisket i havet och i sötvattensområdena.

Återutsättning

Återutsettingsskyldigheten, som finns i FIFS 2004:36 och FIFS 2004:37 innebär att en fisk av viss art som

- fångas när förbud mot fiske efter arten råder
- fångas med redskap eller metod som inte är tillåten för arten
- inte uppfyller föreskrivna bestämmelser om storlek genast ska släppas ut i vattnet vare sig den är levande eller död. Levande fisk som återutsätts ska hanteras skyndsamt och skonsamt.

Reglerna är till för att skydda fisken

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter har som främsta syfte att skydda fisken och fiskbestånden samt att värna ett långsiktigt hållbart fiske.

Minimimått är till för att växande fiskar av en art ska få möjlighet att reproducera sig. För fiskar gäller måttet från nospetsen till stjärtfenans yttersta spets. För hummer gäller största avståndet från ena ögonhålans bakkant till huvudsköldens bakkant. För havskräfta gäller avståndet från ögonhålans bakkant till huvudsköldens bakkant eller det raka måttet från spetsen av pannhornet till den fasta kanten av den mellersta stjärtfenan. För sötvattenkräfta gäller avståndet från spetsen av pannhornet till den fasta kanten av den mellersta stjärtfenan. För ostron gäller minsta diameter eller bredd.

Maximimått syftar till att skydda större rovfiskar som är viktiga för balansen i näringsväven och för reproduktionen.

Fönsteruttag innebär att både minimimått och maximimått tillämpas samtidigt.

Fredningstider inrättas i de flesta fall för att skydda fisken under lekperioden.

Fredningsområden inrättas för att minska det totala fisketrycket efter en viss art eller för att skydda fisken under lek och lekvandring.

Inom reservat och skyddade områden kan fisket regleras genom särskilda föreskrifter enligt miljöbalken eller fiskerilagstiftningen.

Fisket i havet

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön innehåller bland annat bilagor som beskriver gränsen mot sötvattensområdet och fredningsområden utanför varje kustmynnande vattendrag av någon betydelse. Föreskrifterna klargör bland annat även trälgränser och andra geografiska avgränsningar samt definitioner av olika redskapstyper som i huvudsak riktar sig till yrkesfisket till havs.

Här finns också allmänna bestämmelser om återutsättningsskyldighet (1 kap 8 §), förbud mot ryckfiske (1 kap 11 §) samt en uppräkningslista av fredade arter (3 kap 1 §) och fredningstider för olika arter (3 kap 2 §) inom föreskriftens område. En lista över minimimått för olika arter finns i 3 kap 16 § och en lista över minsta maskstorlek för fiske efter olika arter i olika områden finns i 3 kap 15 §.

Föreskrifterna, som är en skärpning i förhållande till fiskelagen, innehåller också bestämmelser om hummerfisket och antal redskap som får användas.

Regler för fiskemetoder i Skagerrak och Kattegatt beskrivs i föreskrifternas 4 kap. och för Östersjön i 5 kap. I 5 kap 4 § finns bestämmelsen som anger fångstbegränsningar, minimimått och maximimått vid fiske med handredskap.

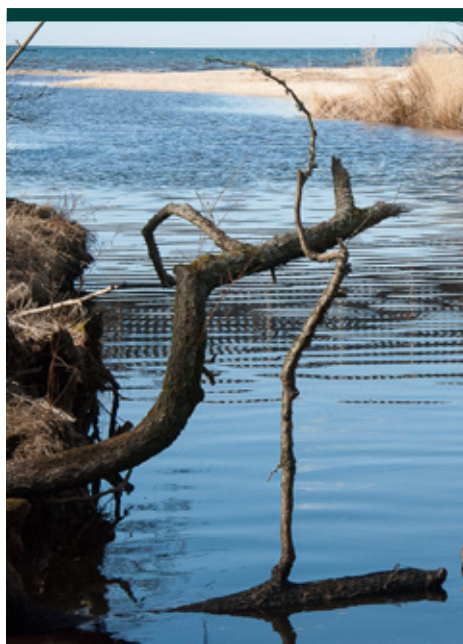
Föreskrifterna har elva bilagor, varav tio med geografiska detaljer, samt bestämmelser för de särskilda tillstånd som krävs för fiske efter ål.

Fisket i sötvatten

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena omfattar särskilda bestämmelser för respektive Väner, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland samt kustmynnande vattendrag upp till första definitiva vandringshindret.

Gränsen mellan vattendragens sötvattensområden och kustvattnen, samt nämnda sjöar, beskrivs i bilaga 1 (identisk med bilaga 2 i FIFS 2004:36).

Föreskrifterna innehåller allmänna bestämmelser om bland annat återutsättningsskyldighet, förbud mot ryckfiske samt en uppräkningslista av fredade arter. Minimimått för vissa arter regleras i 2 kap 15 §. Yrkesfisket i sötvatten regleras i 1 a kap och 1 b kap.

Gränsen mellan vattendragens sötvatten och kustvattnet är en av flera viktiga administrativa gränser för fisket. Gränsen beskrivs i föreskrifterna FIFS 2004:36 och FIFS 2004:37. Läs mer under kapitlet om viktiga gränser.

Redskap i havet och de stora sjöarna måste vara märkta

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 1994:14) om märkning och utmärkning av utestående redskap gäller för Sveriges ekonomiska zon och territorialhav samt i inre vatten vid kusterna och i sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren. Redskapen ska vara märkta på vakare, fiskekula eller cylinder.

Det finns två skäl till att redskapen ska vara märkta. Det ena är sjösäkerheten, så att inte andra båtar av misstag kör på redskapen. Det andra är för tillsyn och kontroll av fisket och för att visa vem som fiskar.

Vid fritidsfiske eller fiske med stöd av enskild rätt ska redskapet vara märkt med namn och adress eller namn och telefonnummer. Länsstyrelsen har även kunnat utfärda ett särskilt registreringsnummer, och det kan fortfarande finnas sådana äldre registreringsnummer i omlopp.

Utöver detta ska redskap för fritidsfiske vara märkt antingen med F (fritidsfiske utan enskild rätt) eller ER (fritidsfiske med enskild rätt).

Lagstiftningens krav på märkning omfattar havet samt Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren. Övriga sötvatten omfattas inte av lagkravet på märkning av redskap.

Vid yrkesmässigt fiske ska uppgift om fartyg, fiskelicensnummer eller särskilt registreringsnummer finnas på redskapet.

För utmärkning av redskap utomskärs eller redskap inomskärs, som sträcker sig längre än 300 meter, gäller särskilda regler. Ett överseglingsbart redskap som är utsatt inomskärs och som är kortare än 300 meter får ha en fiskekula i vardera änden. För redskap kortare än 50 meter räcker en fiskekula eller cylinder.

Ytterligare detaljer och definitioner finns i föreskrifterna samt på Havs- och vattenmyndighetens hemsida under "Guide till fiskeregler".

Portalerna svenskafiskeregler.se och fiskekartan.se

svenskafiskeregler.se

Svenska fiskeregler är myndigheternas portal för geografisk sökning av regler för fritidsfisket i havet, kusten och de fem stora sjöarna. Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och länsstyrelserna står bakom portalen.

Syftet med portalen Svenska fiskeregler är att göra det enkelt att hitta vilka regler som gäller för olika delar av havet och de stora sjöarna.

Allmänna regler och en översikt av fiskerilagstiftningen finns på portalens öppningssida, tillsammans med definitioner och annan information.

Därifrån går det sedan att via karta söka sig vidare till ett visst område. Det går att söka på specifika fiskemetoder och vad som gäller inom det geografiska området.

För fisketillsynspersoner med uppdrag i havet och de stora sjöarna är portalen Svenska fiskeregler ett viktigt hjälpmedel.

fiskekartan.se

Fiskekartan.se ska underlätta för allmänheten att hitta information om var man kan fiska. Avsikten är även att underlätta länsstyrelsernas myndighetsutövning, ärendehantering och möjlighet att hålla ett uppdaterat register över fiskevårdsområdesföreningar. Portalen ska skapa nytta för fiskevårdsområdesföreningar och öka förutsättningarna för kommunikation kring marknadsföring och kontakter med fritidsfiskare samt utgöra en resurs för statistik, enkäter och riktad forskning.

GUIDE TILL FISKE REGLER

En allmän guide till fiskeregler för fritidsfisket finns på Havs- och vattenmyndighetens hemsida:

<https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/sport--och-fritidsfiske/fiskeregler/fiskeregler-for-fritidsfiske.html>

Hantering av signalkräfta

Signalkräftan är upptagen på EU:s unionslista över invasiva främmande arter. För att det även i fortsättningen ska vara möjligt att hantera och fiska signalkräfter har Havs- och vattenmyndigheten utformat ett hanteringsprogram och kompletterande nationella bestämmelser. Föreskrifterna, (2019:21) om hantering av signalkräfta, anger ett hanteringsområde med karta och definierade gränser. Innanför hanteringsområdets gräns är det fortsatt möjligt att fiska och hantera signalkräfta, dock med vissa restriktioner. Bland annat införs ett minimimått på tio centimeter, och det blir förbjudet att flytta och transportera kräftor även inom samma vattenområde.

Utanför hanteringsområdet är det i princip förbjudet att fiska och att hantera okokta signalkräfter. I en särskild bilaga till föreskrifterna medges dock möjlighet att fiska signalkräfter i vissa utpekade vatten och under viss tid utanför hanteringsområdet.

Några andra viktiga föreskrifter

Andra föreskrifter från Havs- och vattenmyndigheten som kan vara bra att känna till är:

FIFS 1982:3 om fiskevårdsområden (se även LOFO). Föreskriften reglerar vissa detaljer kring bildande av fiskevårdsområden, registerhållning och stadgar.

FIFS 2011:13 om utsättning av fisk samt flyttning av fisk i andra fall än mellan fiskodlingar.

En översikt av alla befintliga föreskrifter finns på Havs- och vattenmyndighetens hemsida samt på portalen Svenska fiskeregler.

Ett nationellt hanteringsprogram tillsammans med kompletterande bestämmelser är ett krav från EU för att fiske av signalkräfta ska kunna fortsätta i Sverige

2. Brott och straff

- BROT MOT FISKELAGEN
- FÖRSÖK OCH FÖRBEREDELSE TILL BROT
- KONTROLLAVGIFTEN

Brott mot fiskelagen

Brott mot fiskelagen kan gälla både fiske utan lov från fiskerättsägaren och överträdelser av myndigheternas föreskrifter. Straffbestämmelser framgår av fiskelagen 37-50 §§.

FISKE UTAN LOV

Fiske utan lov innebär att en person, utan att ha fått tillåtelse (t ex köpt fiskekort), fiskar i vatten där någon annan har enskild fiskerätt. Fiske utan lov är alltså en brottslig handling riktad mot fiskerättsägaren. Det är ett brott mot fiskelagen som ska polisanmälas och kan leda till allmänt åtal.

Straffet för en sådan överträdelse kan bli böter eller fängelse i högst ett år.

Om brottet är ringa ska fiskaren inte dömas till ansvar. Det avgörs av domstol och kan till exempel handla om ett barn som metar och inte har förstått fiskerättens innebörd.

Fiske utan lov kallades i äldre lagstiftning för "olovligt fiske".

ÖVERTRÄDELSE AV MYNDIGHETERNAS REGLER OCH FÖRESKRIFTER

Lagstadgade fiskeregler finns både i fiskelagen, förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt i myndigheternas föreskrifter. Den som bryter mot redskapsbegränsningarna i fiskelagen 9 a § kan dömas till böter eller fängelse i ett år.

Som brott mot fiskelagen räknas även fiske utan myndighets tillstånd, där tillstånd behövs, samt överträdelse av de särskilda bestämmelserna om fiskådra.

Samma straff, böter eller fängelse i ett år, riskerar (enligt fiskelagen 40 § första stycket) den som, med uppsåt eller oaktsamhet, bryter mot Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om:

- otillåtna fiskemetoder, redskap eller fiske i otillåten omfattning
- fredade arter
- måttbegränsningar för fisk
- fredningsområden och andra områden med fiskeförbud
- utmärkning av redskap

Om brottet bedöms som grovt kan straffet bli upp till två års fängelse.

För vissa brott kan gärningspersonen enbart dömas till böter. Det gäller till exempel den som inte följer reglerna om hänsyn och ordning i förhållandet till andra fiskande (fiskelagen 25 §). Samma sak gäller för den som utan lov fiskar närmare än 100 meter från ett fast redskap eller en vattenbruksanläggning som har märkts ut på föreskrivet sätt (fiskelagen 26 §).

För fiske i näringsverksamhet finns särskilda straffbestämmelser och ett sanktionsförfarande med pricksystem vid allvarliga brott eller överträdelser (fiskelagen §§ 51-60).

Brott mot fiskelagen ska polisanmälas och kan leda till allmänt åtal. Överträdelse mot en fiskevårdsområdesförenings egna regler är däremot en civilrättslig fråga som inte kan leda till allmänt åtal.

Försök och förberedelser till brott

Vid fullbordat brott är den i lagen beskrivna handlingen genomförd. Fiske anses pågå från det ögonblicket då redskapet når vattenytan.

I vissa fall kan dock brottet anses fullbordat även innan redskapet når vattnet.

Vid försök till brott är handlingen påbörjad men inte fullbordad. Straff kan dock utdömas om det funnits risk eller fara för att handlingen hade kunna leda till fullbordat brott.

Vid förberedelse till brott behöver själva handlingen inte vara påbörjad. Om brottet är planerat och uppsåt kan påvisas kan straff likväl utdömas. Uppsåt kan vara att lämna eller ta emot pengar eller annan ersättning, anskaffa, tillverka eller förvara redskap, sprängämne eller annat hjälpmedel som är avsett för brottets genomförande.

Försök och uppsåt till brott regleras i fiskelagen 40 § med hänvisning till 23 kap brottsbalken.

Lagen skiljer på uppsåt och oaktsamhet. Uppsåt innebär att den som bryter mot lagen haft för avsikt att genomföra en brottslig handling och känt till vilka regler som gäller. Oaktsamhet innebär att den som begår brottet inte känt till reglerna och inte har tagit reda på vad som gäller eller handlat oför-siktigt. Gärningar som begås av oaktsamhet är i många fall också straffbelagda.

Kontrollavgift vid överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings regler

Att fiska utan lov, bryta mot lag och förordning eller bryta mot myndighets föreskrifter utgör brott som lyder under allmänt åtal. Misstänkt brott ska då polisanmälas och ärendet går sedan vidare i rättssystemet till åklagare och domstol.

Tidigare har även överträdelse mot fiskevårdande regler som beslutas i en fiskevårdsområdesförening kunnat polisanmälas och behandlas av det allmänna rättsväsendet på samma sätt som ett lagbrott.

Sedan 2011 är det dock inte längre möjligt att driva den typen av avtalsbrott till allmänt åtal. Istället infördes möjligheten att ta ut en kontrollavgift. Kontrollavgiften regleras i Lagen om fiskevårdsområden 31–39 §§. Kontrollavgiften kan enbart tillämpas av fiskevårdsområdesföreningar.

Samfällighetsföreningar, fiskeklubbar eller andra upplåtare av fiske kan alltså inte tillämpa kontrollavgiften, vilket innebär att överträdelse av deras regler inte kan leda till någon påföljd alls. Fiskeklubb som till exempel har nyttjanderättsavtal med en fiskevårdsområdesförening kan dock få i uppdrag av föreningen att tillämpa kontrollavgiften.

En förening eller ett företag som inte representerar en fiskevårdsområdesförening, och alltså inte kan tillämpa kontrollavgiften, kan dock driva en civilrättslig process och stämma den fiskekortsköpare som man anser ha brutit mot fiskereglerna. Fiskekortet är ett civilrättsligt avtal mellan två parter. Den som förlorar en sådan process riskerar dock att få betala motpartens rättegångskostnader.

Kontrollavgiften kan införas genom beslut på fiskevårdsområdesföreningens stämma och omfatta fiskeregler som beslutats på stämma eller framgår av föreningens stadgar.

Nivån på kontrollavgiften får vara högst ett tiondels basbelopp (4 730 kronor år 2020) för varje överträdelse. Vid upplåtelser, till exempel försäljning av fiskekort, ska fiskaren informeras om de regler som omfattas av kontrollavgiften.

Fisketillsynspersonerna ska vara utbildade och väl insatta i hur kontrollavgiften fungerar och kunna överlämna en betalningsuppmaning på ett korrekt sätt.

Gränsdragning mellan brott mot fiskerilagstiftningen och brott mot fiskevårdsområdesföreningens egna regler kan komma att påverkas av framtida prejudicerande domar.

Betalningsuppmaning om kontrollavgift som inte följs kan drivas vidare civilrättsligt, med påminnelse, inkasso, stämningsförfarande och slutligen utmätning. En uppmaning att betala kontrollavgift kan inte överprövas av domstol.

För den fisketillsynsperson som ska arbeta inom fiskevårdsområden är det viktigt att fördjupa sig i hur kontrollavgiften fungerar.

Mer information om kontrollavgiften finns hos Havs- och vattenmyndigheten och organisationer. Vägledningmaterialet "Att införa kontrollavgift – Så här går det till" finns på hemsidan hos Sveriges fiskevattenägareförbund. Materialet kan laddas ner utan kostnad.

Minimimått för abborre är inte reglerat i lagstiftningen. Däremot kan en fiskevårdsområdesförening införa egna fiskeregler. En förening som infört kontrollavgift kan ta ut en sådan avgift för överträdelse av de egna reglerna. Fotograf: Mikael Svensson

3. Viktiga gränser för fiskerätten

- ADMINISTRATIVT VIKTIGA GRÄNSER
- FÖRSTA DEFINITIVA VANDRINGSHINDRET
- GRÄNSEN MELLAN SÖTVATTENSOMRÅDE OCH KUSTOMRÅDE
- GRÄNSEN MOT ALLMÄNT VATTENOMRÅDE
- BASLINJEN, TERRITORIALGRÄNSEN OCH SVERIGES SJÖTERRITORIUM
- SVERIGES EKONOMISKA ZON

Administrativt viktiga gränser

Första definitiva vandringshindret i vattendrag som mynnar på kusten eller i de fem stora sjöarna utgör gräns för statens föreskriftsrätt.

Gränsen mellan sötvattensområden och kustområden går i vattendragens mynningar.

Gränsen mot allmänt vattenområde skiljer allmänt vatten från enskilt vatten.

Baslinjen sammanbinder de yttersta skären och kobbarna längs havsbanden. Innanför baslinjen ligger det inre kustvattnet och utanför baslinjen ligger territorialhavet.

Territorialhavet är ett 12 nautiska mil (22 224 meter) brett område mellan baslinjen och territorialgränsen.

Sveriges Sjöterritorium omfattar allt vatten innanför territorialgränsen. Till Sveriges sjöterritorium räknas allt sötvatten, inre kustvatten och territorialhavet.

Sveriges ekonomiska zon omfattar det vatten utanför Sveriges sjöterritorium där Sverige anser sig ha ensamrätt till fisket. Ofta möts nationernas ekonomiska zoner halvvägs ut i ett gemensamt vattenområde, till exempel Östersjön.

Första definitiva vandringshindret

Statens föreskriftsrätt sträcker sig upp till första definitiva vandringshindret i vattendrag som mynnar i havet eller i de stora sjöarna. Där föreskriver Havs- och vattenmyndigheten om till exempel minimått och fredningstider. Ovanför nedersta vandringshindret ligger ansvaret och rätten att reglera fisket på fiskerättsägarna. Reglerna i en författning kan skärpas, men aldrig urholkas, av fiskerättsägarna. Statens föreskriftsrätt utvidgas om nedersta vandringshindret åtgärdas, till exempel genom en faunapassage, så att fisken kan vandra en längre sträcka i vattendraget.

Staten har föreskriftsrätt för de vatten som ligger nedanför det första definitiva vandringshindret. I Indalsälven går gränsen vid Bergeforsens kraftverksdamm.

Gränsen mellan sötvattenområde och kustområde

Allmänhetens frifiskerätt sträcker sig in till vattendragens mynningar och gränsen mellan sötvattenområdet och kustområdena. Utanför många mynningar finns fredningsområden. Gränsen mellan sötvattenområdet och kustområdena framgår för vissa vattendrag i Bilaga 1 till Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena (samma bilaga finns även i FIFS 2004:36). Om inget annat anges går gränsen längs enslinjen mellan de två yttersta mynningsuddarna vid varje vattendrag som mynnar i havet eller i någon av de stora sjöarna där det förekommer frifiske.

Gränsen mot allmänt vattenområde

Vattnet inom Sveriges sjöterritorium kan antingen vara allmänt eller enskilt. Enskilt vatten tillhör någon fastighet. Gränsen mellan allmänt och enskilt vatten beskrivs i Lagen (1950:595) om gräns mot allmänt vattenområde.

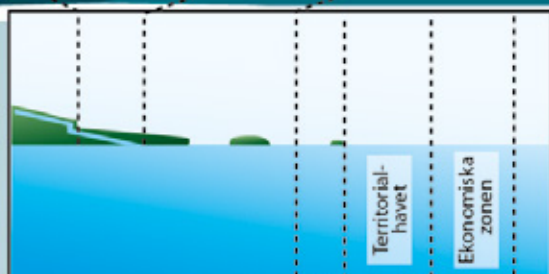
Allmänt vatten finns i havet och i sjöarna Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland.

Huvudregeln (strandvattenregeln) säger att gränsen mellan enskilt och allmänt vatten går 300 meter från land eller från ö som är minst 100 meter. Om stranden är långgrund och djupkurvan för tre meter går längre ut än 300 meter följer gränsen istället kurvan för tre meters vattendjup.

Allt allmänt vatten måste ha obruten förbindelse med öppet havet eller med öppna sjön. Det framgår av enklavregeln som säger att allmänt vatten inte kan vara "instängt" och omgivet av enskilda vattenområden. En stor fjärd som, enligt huvudregeln, uppfyller definitionen för allmänt vatten, men där det finns enskilt vatten mellan fjärden och havet, räknas alltid som enskilt vatten.

Viktiga gränser

Nedersta vandringshindret
Gräns mellan sötvatten och kustvatten
Gräns mellan enskilt och allmänt vatten

Baslinje Territorialgräns Mittlinje

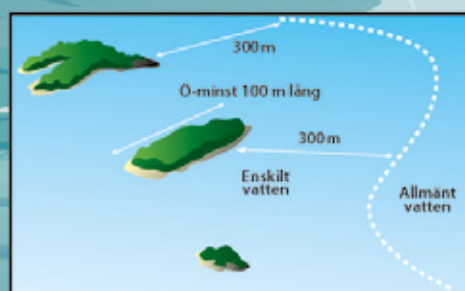
Enskilt vatten Allmänt vatten

Vattendragens nedersta vandringshinder utgör gräns för Havs- och vattenmyndighetens föreskriftsrätt. Ovanför vandringshindret har fiskerättsägarna huvudansvaret för fiskevården.

Gränsen mellan sötvattenområden och kustområden går i vattendragens mynnningar och utgör gräns för frifiske och fritt handredskapsfiske. I vattendragen finns inget frifiske.

Huvudregeln för gränsen mot allmänt vatten är att fastigheternas enskilda vatten sträcker sig ut till 300 meter utanför ö som är minst 100 meter.

Baslinjen går mellan de yttersta skären i yttre havsbandet. Utanför baslinjen ligger territorialhavet som har en bredd av 12 nautiska mil mellan baslinjen och territorialgränsen. Utanför territorialgränsen ligger Sveriges ekonomiska zon som vanligtvis sträcker sig ut till mittlinjen av ett hav som delas med andra stater.

Enklavregeln säger att ett område som är omslutet av enskilt vatten inte kan vara allmänt vatten, även om avståndet till land eller ö är större än 300 meter.

Ytterligare en regel, kilometerregeln, kan förekomma vid ost- och sydkusten och i de stora sjöarna med allmänna vattenområden. Regeln säger att om avståndet mellan två uddar eller öar är mindre än en kilometer kan inget allmänt vatten förekomma innanför enslinjen, den räta linjen, mellan dessa punkter. Vattenområden som enligt huvudregeln – strandvattenregeln – skulle räknas som allmänt vatten, men som är förbunden med havet genom smalare mynningsområden eller sund, räknas därför som enskilt vatten.

Innanför gränsen mot allmänt vattenområde är allt fiskevatten enskilt och tillhör fastigheterna.

Baslinjen, territorialgränsen och Sveriges sjöterritorium

Baslinjen löper längs hela Sveriges kust. Linjen sammanbinder punkter på de yttersta kobbarna i yttre kustbandet. Utanför baslinjen ligger territorialhavet som sträcker sig 12 nautiska mil (22 224 meter) mellan baslinjen och territorialgränsen.

Sveriges sjöterritorium omfattar allt sötvatten och havet ut till territorialgränsen och beskrivs i Lag (2017:1272) om Sveriges sjöterritorium. Avståndet till närmaste grannland kan påverka sjöterritoriets utsträckning.

Sveriges ekonomiska zon

Sveriges ekonomiska zon utgör allt vatten utanför territorialgränsen där Sverige hävdar ensamrätt till fiske. Gränserna för den ekonomiska zonen beskrivs i lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon och förordningen (1992:1226) om Sveriges ekonomiska zon.

Zonen är fastslagen genom förhandlingar med grannstaterna och i till exempel Östersjön sträcker sig zonen ut till en överenskommen mittlinje.

Genom anslutning och avtal med EU sker ett fiskeutbyte mellan nationerna i de ekonomiska zonerna. Sverige har även bilaterala avtal om fiskeutbyte med de närmaste grannländerna.

4. Fiskerätt är resursförvaltning

Fiskerätten utgör en utgångspunkt för vård och ransonering av fiskeresursen. Fiskelagen reglerar vem som har rätt att fiska.

Fiskerätt är resursförvaltning

Fiskelagen reglerar vem som har rätt att fiska inom Sveriges Sjöterritorium och inom Sveriges ekonomiska zon. Lagen skiljer på fiske i allmänt vatten och fiske i enskilt vatten.

Fisket i allmänt vatten är fritt för varje svensk medborgare och stadigvarande bosatt person, medan fisket i enskilt vatten tillhör fastigheterna och dess ägare. Det finns emellertid flera undantag, frifiskebestämmelser, som innebär att allmänheten har rätt att fiska även på enskilt vatten. Rätten till frifiske gäller alla svenska medborgare. Frifiske på enskilt vatten förekommer i havet och i Vätern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland. För fiske på allmänt vatten och allmänhetens frifiske på enskilt vatten finns ett omfattande regelverk som styr när och hur fisket får bedrivas och vad som gäller för varje kuststräcka och vattenområde.

Lagar och regler för fisket syftar till att ransonera fiskeresursen och att uppnå en god beståndsvård. Fiskereglerna återfinns i fiskelagen och dess bilagor, i förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om fisket i Östersjön, Kattegatt, Skagerrak och de stora sjöarna. Observera att även Mälaren har frifiske men saknar allmänt vatten. I portalerna svenska.fiskeregler.se och fiskekartan.se, som drivs av ansvariga myndigheter, finns information om vilka allmänna regler och vilka frifiskeregler som gäller för olika geografiska vattenområden.

Utmed hela havskusten samt i de fem nämnda stora sjöarna är även fiske med handredskap fritt för både svenska och utländska medborgare. I övriga sjöar och vattendrag förekommer inget fritt fiske.

Frifiske och fritt handredskapsfiske upphör att gälla i vattendragens mynnningar. Fiskerilagstiftningens regler för fisket gäller i huvudsak havet och de stora sjöarna, både för allmänt och enskilt vatten. Föreskriftsrätten sträcker sig upp till första definitiva vandringshindret i vattendrag som mynnar på kusten och i de fem stora sjöarna.

Några av lagstiftningens bestämmelser gäller dock för landets samtliga sötvattensområden. Det är främst föreskrifter om skydd av natur och av nationellt intressanta arter och stammar. I övrigt har fiskerättsägarna själva ansvar för fiskevård och lokala fiskeregler som ska främja en uthållig vård och förvaltning av fiskbestånden.

5. Fiskerätten i allmänt vatten

- ALLMÄNHETENS FRITIDSFISKE
- FÖRHÅLLET MELLAN DE FISKANDE
- RÄTT ATT ANVÄNDA ANNANS STRAND
- DEFINITIONER AV REDSKAP

Allmänhetens fritidsfiske

Redskapsbegränsningar för allmänhetens fritidsfiske regleras i fiskelagen (1993:787 9a §). Svenska medborgare får fritidsfiska med rörliga redskap, men inte med fasta redskap, på allmänt vatten.

Som fast redskap räknas fiskebyggnad samt redskap med ledarm om redskapet är fastsatt vid botten eller stranden och är avsett att stå kvar i mer än två dygn.

Som rörligt redskap räknas fiskeredskap som inte är fast redskap. Dit räknas nät, långrev, ryssja, bur, handredskap och håv.

Som handredskap räknas spö, pilk och liknande rörligt redskap som är utrustat med lina och högst tio krokar.

Vid fiske på allmänt vatten i havet med nät, långrev, ryssja och bur får högst sex redskap användas samtidigt och sammanlagda nätlängden får vara högst 180 meter. En långrev får vara försedd med högst 100 krokar. För hummerfiske gäller andra redskapsbegränsningar.

Regeringen kan meddela föreskrifter om undantag från ovanstående regler.

Noterbart är att allmänt fritidsfiske efter sötvattenskräftor är tillåtet under begränsade tider på allmänt vatten i Vättern, men inte i Vänern, Hjälmaren eller Storsjön, som också har allmänt vatten.

Förhållandet mellan de fiskande

I fiskelagen 25 § regleras förhållandet mellan de fiskande. Där sägs att den som fiskar ska visa hänsyn till andra som vistas i området. Fiske ska bedrivas så att andra fiskande inte onödigtvis hindras. Om flera fiskande vill fiska på samma plats och det inte kan ske samtidigt ska de få fiska i den ordning de kommit till platsen. Det egna fiskeredskapet ska användas så att det inte snärjs ihop med eller skadar andras redskap. Före påbörjat fiske får inga markeringar göras som begränsar någon annans fiske, och efter avslutat fiske får inget lämnas kvar som kan hindra andra fiskande.

Enligt fiskelagen 26 § får fiske inte utan lov bedrivas närmare än 100 meter från ett fast redskap eller en vattenbruksanläggning om redskapet eller anläggningen har märkts ut på föreskrivet sätt.

Reglerna om förhållandet mellan de fiskande gäller överallt där flera fiskare har samma rätt att fiska.

Rätt att använda annans strand

Den som har rätt att fiska får tillfälligt använda någon annans strand eller vattenområde för att dra upp eller göra fast båt eller redskap, om det behövs för fisket och kan ske utan olägenhet för strandägaren.

Vid yrkesfiske gäller detta även om olägenhet uppstår under förutsättning att ersättning betalas för skada och intrång (fiskelagen 27 §).

Fiskelagens redskapsbegränsningar omfattar allt fritidsfiske på allmänt vatten. För att få fiska med fler redskap krävs licensgivet fiske eller dispens från myndighet (se kapitlet om fiskelicens, personlig fiskelicens och försäljningsförbud).

Fasta och rörliga redskap och handredskap

I Fiskelagen 7§ definieras olika slags redskap.

Med fast redskap menas 1) fiskebyggnad, och 2) fiskeredskap med ledarm, om redskapet är fastsatt vid botten eller stranden och avses stå kvar i mer än två dygn i följd.

Med rörligt redskap avses fiskeredskap som inte är fast redskap.

Med handredskap avses spö, pilk och likande rörligt redskap som är utrustat med lina och högst tio krokar.

Definitioner av redskap

RÖRLIGT REDSKAP:

- Nät
- Långrev
- Ryssja
- Bur
- Handredskap
- Håv

Som handredskap räknas spö, pilk och liknande rörligt redskap som är utrustat med lina och högst tio krokar.

FAST REDSKAP:

Fiskebyggnad (till exempel ålkista) eller fiskeredskap med ledarm som är fäst i botten eller vid stranden och som avses stå kvar på samma plats mer än två dygn. Samtliga tre villkor ska vara uppfyllda om ett redskap, som inte är fiskebyggnad, ska betraktas som fast redskap.

6. Fiskerätten i enskilt vatten

- ENSKILD FISKERÄTT TILLHÖR FASTIGHETERNA
- ALLMÄNHETENS RÄTT ATT FISKA I ENSKILT VATTEN
- FRITT HANDREDSKAPSFISKE
- SAMERS FISKERÄTT
- UTLÄNDSKA MEDBORGARE

Enskild fiskerätt tillhör fastigheterna

Lagens utgångspunkt är att allt fiske på enskilt vatten tillhör ägaren till den fastighet där fiskerätten ingår (fiskelagen 9 §).

I alla sötvatten utom Vänern, Vättern, Hjälmaren, Storsjön i Jämtland och Mälaren gäller regeln utan undantag. I havet och de nämnda sjöarna har allmänheten rätt att, i olika omfattning, fiska på enskilt vatten.

Allmänhetens rätt att fiska i enskilt vatten

Undantagsbestämmelser ger svenska medborgare rätt att fiska med vissa redskap på enskilt vatten. Omfattningen framgår av den detaljerade bilagan till fiskelagen. Kusten och de fem stora sjöarna delas upp i geografiska områden där det framgår i bilagan vilka redskap och fiskslag som är tillåtna och vilka särskilda bestämmelser som gäller. Skillnaderna har både historiska orsaker och kulturellt ursprung.

Allmänhetens rätt att fiska på enskilt vatten har tillkommit på olika sätt och vid olika tidpunkter. I många fall har staten löst in visst fiske och ersatt fiskerättsägarna. I andra fall har fritt fiske införts utan kompensation. Även om fiskerätten är kringskuren ligger den dock kvar hos fiskerättsägarna.

Längs norrlandskusten, från gränsen mot Finland till gränsen mot Östhammars kommun i Uppsala län, omfattar frifisket allt fiske med rörliga redskap, med undantag av laxfiske.

Längs södra ostkusten omfattar frifisket i huvudsak endast handredskap. Men i exempelvis Uppsala, Stockholms och Sörmlands län omfattar frifisket även rörliga skötar och sillnät där vattnet är djupare än sex meter samt långrev på större djup än 20 meter.

I Östergötland och norra delen av Kalmar län får frifisket med skötar och sillnät inte bedrivas närmare än 200 meter från land eller ö som är minst 100 meter. Frifiskets omfattning och alla detaljer framgår av fiskelagens bilaga.

Vid Gotland och sydkusten (Blekinge samt Skånes östra och södra kust) ingår även nät i det allmänna frifisket, till skillnad från på södra ostkusten. I Skåne omfattas frifisket av samtliga rörliga redskap.

På västkusten (Skånes västra kust samt Halland och Bohuslän) är alla redskap tillåtna inom ramen för frifisket. Fiske efter ostron är dock förbehållet fiskerättsägarna inom 200 meter från land.

I de fem stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön varierar frifiskets omfattning. I alla sjöar utom Vättern är någon form av rörliga redskap tillåtet, utöver handredskap. I Vättern ingår endast utter och drag samt agnnot.

I Torne älv gäller särskilda regler som tillkommit efter överenskommelser mellan Sverige och Finland.

Gränsen för frifiskets utsträckning in mot vattendragens mynningar framgår i de flesta fall av Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter för fisket inom respektive område. Som generell princip sträcker sig frifisket in till en rät linje mellan de yttersta uddarna på var sida om mynningen.

De allmänna reglerna kan sedan kompletteras med föreskrifter om särskilda fredningsområden i vattendragens mynningsområden (FIFS 2004:36 bilaga 5). Syftet med fredningsområdena är att skydda reproduktionen och lekfiskens vandringar.

Fritt handredskapsfiske

1985 infördes fritt handredskapsfiske i de stora sjöarna och längs kusten i Uppland, Södermanland, Östergötland och Småland (från och med Östhammars kommun till Torhamnsudde i Blekinge). Det fria handredskapsfisket definieras som fiske med metoder som i sig inte kräver användning av båt. Det innebär att fiskaren kan använda ett spö (t ex ett kastspö, metspö eller pimpelspö) och stå på stranden, på isen eller i en båt som inte förflyttas aktivt. Vid trolлинг, dragrodd och angel används handredskap, men metoderna ingår inte i definitionen för det fria handredskapsfisket.

Samers fiskerätt

Samernas fiskerätt regleras i rennäringslagen (SFS 1971:437), rennäringsförordningen (SFS 1993:384) och Jordbruksverkets föreskrifter.

Fiskerätten följer med medlemskapet i en sameby och är inte etniskt betingad.

Samebyarnas medlemmar har rätt att fiska i alla vatten som ligger ovanför odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län samt på renbetesfjällen i Jämtlands län. Fiskerätten i den egna samebyn omfattar även rätten att sälja fångsten.

Nedanför odlingsgränsen omfattas samernas fiskerätt all lappmark som tillhör staten samt inom renbetesland där skogsrenskötsel av hävd har bedrivits under vår, sommar och höst. I övriga vatten inom lappmarkerna nedanför odlingsgränsen har samerna rätt att fiska under perioden 1 oktober till 30 april. Samernas rätt att fiska gäller oavsett om fiskerätten tillhör staten eller enskilda fastigheter.

I juridisk mening är det dock staten som äger fiskerätten. Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att upplåta fiske till allmänheten inom områdena ovan odlingsgränsen (Norrbotten och Västerbotten) och på renbetesfjällen (Jämtland).

Genom beslut i Högsta domstolen (2020), Girjas-målet, tilldömdes Girjas sameby i Gällivare kommun ensamrätten att upplåta jakt och fiske inom byns område. Hur detta kommer att påverka förvaltning och upplåtelse inom andra samebyar är oklart.

Fiske med skötar och sillnät ingår i frifisket längs hela den svenska kusten. Längs norrlandskusten, sydkusten och västkusten ingår även nät i frifisket. Olika regler gäller för olika kustavsnitt, enligt fiskelagens bilaga.

Trolling är en fiskemetod som kräver båt och trolling ingår därför inte i det fria handredskapsfisket.

Utländska medborgare

Alla utländska medborgare får fiska med handredskap i allmänt vatten, på enskilt vatten längs kusterna och i de stora sjöarna på samma sätt som svenska medborgare. Det gäller även utländska medborgare på tillfälligt besök.

Övriga frifiskebestämmelser omfattar endast svenska medborgare samt utländska medborgare som är stadigvarande bosatta i Sverige. Som stadigvarande bosatt räknas en person med uppehållstillstånd som ligger till grund för folkbokföring och som innehar ett samordningsnummer från Skatteverket. Även en utländsk person som har en folkbokföringsadress och som regelbundet befinner sig i Sverige minst sex månader om året räknas som stadigvarande bosatt i landet.

Länsstyrelsen kan dock ge tillstånd till utländsk medborgare att fiska med rörliga redskap i enlighet med frifiskets omfattning.

7. Fiskelicens, personlig fiskelicens och avsaluförbud

Fiskelicens, personlig fiskelicens och försäljningsförbud

1 oktober 2014 upphörde begreppen yrkesfiskelicens och fartygstillstånd. Istället infördes begreppen fiskelicens och personlig fiskelicens.

Den som innehar fiskelicens eller personlig fiskelicens får fiska med flera typer av redskap och i större omfattning än vad som föreskrivs om redskapsbegränsningar (fiskelagen 9a och 10 §§).

Fiskelicens krävs för den som fiskar yrkesmässigt med fiskefartyg i havet. En fiskelicens får beviljas såväl fysiska som juridiska personer. Som fiskefartyg räknas en farkost som är registrerad som fiskefartyg i Transportstyrelsens fartygsregister.

Även den som fiskar i näringsverksamhet med stöd av enskild rätt i havet måste inneha fiskelicens eller personlig fiskelicens för att få lov att sälja sin fångst.

FISKELAGEN 30 § SÄGER ATT EN FISKELICENS FÅR BEVILJAS OM

1. fisket bedrivs i näringsverksamhet
2. fisket har anknytning till svensk fiskerinäring
3. fartyget som används vid fisket är registrerat som fiskefartyg i det fartygsregister som avses i 1 kap 2§ sjölagen (1994:1009)
4. kravet på att fiskekapacitet ska föras ut ur den svenska fiskeflottan i enlighet med artikel 23 i EU:s förordning nr 1380/2013 är uppfyllt

Personlig fiskelicens kan beviljas för yrkesmässigt fiske som inte kräver fiskelicens, till exempel den som fiskar yrkesmässigt i havet utan fartyg eller den som fiskar yrkesmässigt på allmänt vatten i sötvatten. För att beviljas personlig fiskelicens ska fisket bedrivas i näringsverksamhet. En personlig fiskelicens får endast beviljas fysiska personer. För yrkesfiske på enskilt vatten i sötvatten krävs inte personlig fiskelicens.

Första gången en ansökan om licens provas ska tillgången på fisk beaktas.

Försäljningsförbudet infördes till följd av EU:s kontrollförordning och gäller sedan 2011. Försäljningsförbudet innebär att den som fiskar i havet måste inneha fiskelicens eller personlig fiskelicens för att få sälja sin fångst.

Fritidsfiskare får alltså inte saluföra och sälja den fisk de fångar i havet. Inte heller den som fiskar med stöd av enskild rätt i havet får sälja sin fångst, utan att först ha skaffat fiskelicens eller personlig fiskelicens.

Syftet är att öka kontrollen över hur mycket fisk som faktiskt fångas och tas ut.

DISPENS

Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna har möjlighet att ge dispens (FIFS 2004:36 6 kap 2§ och FIFS 2004:37 5 kap 2§) som ger undantag från förbud i gällande föreskrifter, till exempel att använda redskap eller fiska inom förbjudna områden och tider. Dispens kan ges för särskilda skäl, till exempel forskning, men även för kommersiellt fiske.

Det gamla begreppet yrkesfiskelicens har ersatts av fiskelicens och personlig fiskelicens. För att få sälja fisk som är fångad i havet måste fiskaren inneha fiskelicens eller personlig fiskelicens.

KAPITEL 3

Att vårda fiskevatten

1. Därför ska fiskevattnen vårdas

- FISKFÖRVALTNING
- EKOSYSTEMBASERAD FISKFÖRVALTNING
- PROVFISKEN
- FÅNGSTRAPPORTERING
- FÖRVALTNINGS- OCH UTVECKLINGSPLAN
- BIOTOPVÅRD I STRÖMMANDE VATTEN
- REDUKTIONSFISKE
- RISVASAR
- BETADE STRANDÄNGAR OCH GÄDDVÅTMARKER
- UTSÄTTNING AV FISK
- FISKEREGLER
- FISKETILLSYN

Fiskförvaltning

Fiskevård och fiskförvaltning syftar till att upprätthålla livskraftiga fiskbestånd och ett bra fiske. Förvaltningen ska ha ekologiska, sociala och ekonomiska mål.

Det är viktigt att ha god kunskap om fiskbeståndens storlek, sammansättning och utvecklingstrender. Provfisken och beståndsovervakning ger kunskap om beståndens status och trender.

Den nationella beståndsovervakningen går ut på att följa trender genom återkommande provfisken i kustvatten och sötvatten. Standardiserade provfisken och kontinuerlig insamling av data har revolutionerat både forskning och förvaltning och kvaliteten på rådgivningen.

I havet, längs kusterna och i de fem stora sjöarna ansvarar Havs- och vattenmyndigheten, tillsammans med andra myndigheter, för beståndsovervakning, fiskevård, fiskevårdande regler och reglernas efterlevnad.

I övriga sötvatten har fiskerättsägarna ansvaret för beståndsovervakning, fiskevård, fiskevårdande regler och fisketillsyn.

Staten, dess myndigheter och den statliga forskningen (främst Sveriges lantbruksuniversitet, SLU Aqua) kan bidra med kunskap och underlag för en uthållig fiskevård och fiskförvaltning både i enskilda och allmänna vatten. SLU ger fortlöpande underlag för biologisk rådgivning och förvaltning till Havs- och vattenmyndigheten.

I Sverige bedrivs en omfattande fiskevård och fiskförvaltning. I rinnande vatten överbryggas eller avlägsnas vandringshinder. Lekområden iordningställs, gamla flottledsrensningar återställs och vägtrummor korrigeras så att fisken kan ta sig förbi.

I sjöar genomför man riktade reduktionsfiske, anlägger risvasar och restaurerar anslutande lekområden.

Ekosystembaserad fiskförvaltning

Ekosystembaserad fiskförvaltning innebär att förvaltningen tar hänsyn till hela ekosystemet, till skillnad från förvaltning av en art i taget. Ekosystembaserad fiskförvaltning omfattar plankton, strandväxter, fiskens lekmiljöer och påverkan av rovdjur såsom säl och skarv. Intressenter som yrkesfiskare, fiskevattenägare, fritidsfiskare och miljöorganisationer ska involveras i förvaltningen.

Adaptiv förvaltning innebär fortlöpande utvärdering av huruvida man är på rätt väg att nå målen och att man hela tiden kan justera åtgärder och insatser till exempel i form av begränsningar av fisket.

Provfisken

Återkommande provfisken är grunden till kunskap om vattnets fiskbestånd, fiskesamhällen och hela ekosystemet. I en medelstor sjö kan det vara lagom att provfiska vart femte år. I ett vattendrag med lax, öring eller harr bör man provfiska oftare för att kunna följa reproduktionens förändringar.

I sjöar och kustvatten provfiskar man vanligtvis med översiktsnät. I rinnande vatten är elfiske den vanligaste metoden. På västkusten är ryssjor en standardiserad provfiskemetod.

Fångstrapportering

Fångstrapportering, knuten exempelvis till försäljning av fiskekort, ger ett kvitto på hur framgångsrik fiskevården och fiskförvaltningen är. Det finns olika sätt att återkoppla rapporteringen till fiskekortsförsäljningen, från helt frivillig rapportering till obligatorisk rapportering till exempel i samband med köp av ett nytt fiskekort. Digital fiskekortsförsäljning underlättar fångstrapportering.

Förvaltnings- och utvecklingsplan

Förvaltnings- och utvecklingsplanen, eller fiskevårdsplanen, anger riktlinjer och långsiktiga mål för fiskevården och förvaltningen. Planen ska beskriva fiskevattnet, dess historik och ta ett helhetsgrepp över förvaltningen och ekonomin i fiskevårdsområdet/förvaltningsområdet.

En väl genomarbetad förvaltnings- och utvecklingsplan utgör underlag för beslut om framtida fiskevårdsåtgärder.

Biotopvård i strömmande vatten

De flesta vattendrag är påverkade på olika sätt av olika skäl. Virkesflottning och utbyggnad av vattenkraft är de två främsta orsakerna till att man rensat, dämt och byggt i vattendragen i norra Sverige. Dikning av skogs- och jordbruksmarker har i hög grad påverkat sjöar och vattendrag i södra och mellersta Sverige.

Återställning av påverkade vattendrag är en av de största och enskilt mest omfattande fiskevårdsåtgärderna. Återställning av flottledsrensade åar och älvar består i att man lägger ut stenar och lekgrus för att skapa ståndplatser och lekplatser och därmed öka förutsättningarna för reproduktion.

Vandringsvägar förbi dammar och kraftverk är en viktig men mycket kostsam fiskevårdsåtgärd där enskilda fiskevårdsområdesföreningar sällan klarar finansieringen på egen hand och där skattefinansierade fiskevårdsmedel spelar stor roll.

En nationell plan för vattenkraftens miljöansvar kommer att genomföras under de kommande decennierna, där en betydande del av kostnaderna kommer att finansieras av en branschfond.

Återställning av våtmarker ger ett jämnare vattenflöde och skapar dessutom reproduktionsområden för viktiga fiskarter.

Bevuxna kantzoner och stränder skuggar och skyddar fisken mot predatorer.

I små bäckar och åar kan felaktigt konstruerade vägtrummor utgöra vandringshinder för fisk och andra djur. Korrigering av vägtrummor är en viktig fiskevårdsåtgärd.

Återställning av lekplatser är en viktig fiskevårdsåtgärd i strömmande vatten.

Vid reduktionsfiske tar man upp så mycket mört och braxen som möjligt. Syftet är att öka mängden rovfisk och att förbättra vattnets kvalitet.

Reduktionsfiske

Reduktionsfiske kan påverka beståndsbalansen i näringsrika sjöar, främst i södra Sverige. Övergödda sjöar med kraftig algblooming kan restaureras genom att man minskar mängden djurplanktonätande fiskar, främst mört och braxen. Det blir en kedjereaktion genom att mer djurplankton överlever och kan beta hårdare på algerna. Genom att även predationen på rovfiskarnas yngel minskar kan de växa till och i sin tur bidra till att minska tillväxten av mört och braxen.

Resultatet blir en sjö med större siktdjup, minskad intern närsaltsbelastning och starkare bestånd av rovfisk.

Till följd av stor konkurrens om födan inom en art kan det uppstå bestånd av "tusenbröder". Det innebär att artens individer stannar i tillväxten och förblir halvstora. Genom att gallra i beståndet kan man få fler individer att bli fullvuxna.

Risvasar

En risvase är en samling grenar, buskar och små träd som surras fast vid störar på sjöbotten. Risvasen utgör lekplats och skydd för till exempel abborrar. Framför allt utgör risvasarna attraktiva fiskeplatser.

Betade strandängar

I havsvikar och större insjöar kan översvämmade strandängar utgöra viktiga lekplatser för till exempel gädda. Genom att låta betesdjur gå ända ut till vattenbrynet skapas lämpliga lekområden. För att gynna gäddlek restaureras och anläggs "gäddfabriker" i våtmarker, ofta i omfattande projekt. Åtgärden kan dock behöva kompletteras med en miljöanpassad vattenreglering för att göra största möjliga nytta.

Utsättning av fisk

All utsättning av fisk och kräfter kräver tillstånd från länsstyrelsen (se nästa kapitel).

Utsättning av fisk kan motiveras av

*återintroduktion av en art som tidigare funnits men som försvunnit av något skäl, till exempel försurning,

*kompensationsutsättning som exploatör ålagt för att ersätta skador i vattenmiljön,

*"put and take", det vill säga utsättning av fisk som uteslutande avses att fångas igen,

*förstärkningsutsättning av en art som inte reproducerar sig naturligt i önskad mängd.

Fiskeregler

Fiskeregler är en central del av fiskevården och ett sätt att anpassa och reglera fisketrycket och fiskets bedrivande till förvaltningens mål.

Lagar, förordningar och föreskrifter utgör grunden för fiskets regler. I enskilda vatten kan fiskevårdsområdesföreningar och andra förvaltare sedan utöka och anpassa sina regler till lokala förhållanden.

Fisketillsyn

Fisketillsynens viktigaste uppgift är att se till att lagar och regler följs, i syfte att nå fiskevårdens och förvaltningens långsiktiga mål. Det gäller både fiske utan lov, efterlevnaden av statens föreskrifter samt efterlevnaden av lokala fiskeregler. En annan viktig uppgift för fisketillsynen är att informera om gällande regler.

Fisketillsynen är därför en mycket viktig del av fiskevården i Sverige.

Läs mer i vägledningsskriften "Praktisk fiskevård i fiskevårdsområdet" (Sveriges fiskevattenägareförbund) och "Ekologi för fiskevård" (Sportfiskarna).

2. Fredade arter och invasiva arter

- ARTER HAR OLIKA BETYDELSE
- INVASIVA FRÄMMANDE ARTER
- UTSÄTTNING OCH FLYTTNING AV FISK
- FREDADE ARTER
- VÄRDEFULLA ARTER

Arter har olika betydelse

En invasiv främmande art kan skada andra arter och hela ekosystem. De ska så långt det är möjligt förhindras att sprida sig. Det förekommer även främmande arter som inte räknas som invasiva.

Hotade eller fredade arter, å andra sidan, kan ha stor betydelse för ekosystemen. Därför behöver de skyddas på olika sätt.

De flesta vanliga fiskarter är varken invasiva eller hotade, men behöver ändå förvaltas hållbart för att utgöra en långsiktig och värdefull resurs.

Invasiva främmande arter

EU har upprättat en förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse. Förteckningen grundar sig på rådets förordning 1143/2014. Arter som finns i förteckningen får inte avsiktligt föras in på EU:s territorium, och de får heller inte hållas, födas upp, säljas, växa, odlas eller släppas ut i miljön inom EU. Signalkräfta och solabborre är exempel på två arter som förekommer i Sverige och som är upptagna på unionslistan över invasiva främmande arter.

En främmande art räknas som invasiv när den allvarligt kan förändra sin omgivning på ett oönskat sätt, till exempel genom att konkurrera ut inhemska arter eller sprida smittor. De invasiva arterna har ofta egenskaper som gör att de är tåliga, växer snabbt och förökar sig effektivt. Invasiva främmande arter kan skada den biologiska mångfalden samt människors hälsa och ekonomi. Även om en invasiv främmande art inte orsakar skada i alla miljöer ska den betraktas som en potentiell risk.

Alla nya observationer av en invasiv främmande art innebär en skyldighet till snabb utrotning.

För arter som redan har stor spridning ska EU-länderna inrätta hanteringsplaner, som är lämpliga utifrån varje lands särskilda omständigheter.

Signalkräftan är en invasiv främmande art med stor ekonomisk betydelse i Sverige. Signalkräftan förvaltas därför med ett särskilt hanteringsprogram som har upprättats och redovisats till EU.

2019 trädde en svensk förordning om invasiva främmande arter i kraft. Den kompletterar EU:s förordning om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Sverige arbetar även med en nationell förteckning över invasiva främmande arter. 2019 genomförde Artdatabanken och Sveriges lantbruksuniversitet en riskklassificering av över tusen arter, utifrån arternas ekologiska påverkan och invasionspotential. Arterna ska vidare analyseras utifrån socioekonomiska aspekter och en nationell förteckning ska sedan förankras hos myndigheter, näringar och intresseorganisationer. Den nationella förteckningen ska komplettera EU:s unionslista.

I avvaktan på en färdig nationell förteckning finns en fokuslista, riktad till miljöövervakare, på Havs- och vattenmyndighetens hemsida. I Sverige betraktas bland annat svartmunnad smörbult, regnbåge, gräskarp, amerikansk hummer, flera krabbarter och vattenväxten sjögull som invasiva främmande arter.

Främmande arter kan spridas på olika sätt, exempelvis via agn eller smittade redskap. Därför är det inte tillåtet att flytta eller agna med fisk, musslor och kräftdjur från andra vatten. Redskap måste rengöras noggrant från alger, smådjur, sporer, larver, ägg och mikroorganismer innan de får användas i ett nytt vattenområde.

Misstanke om iakttagelse av en främmande art kan rapporteras till Artdatabanken eller Havs- och vattenmyndigheten.

Utsättning och flyttning av fisk

Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2011:13) om utsättning av fisk samt flyttning av fisk i andra fall än mellan fiskodlingar ska förhindra oönskad spridning av arter och stammar av fisk, kräftdjur och vattenlevande blötdjur.

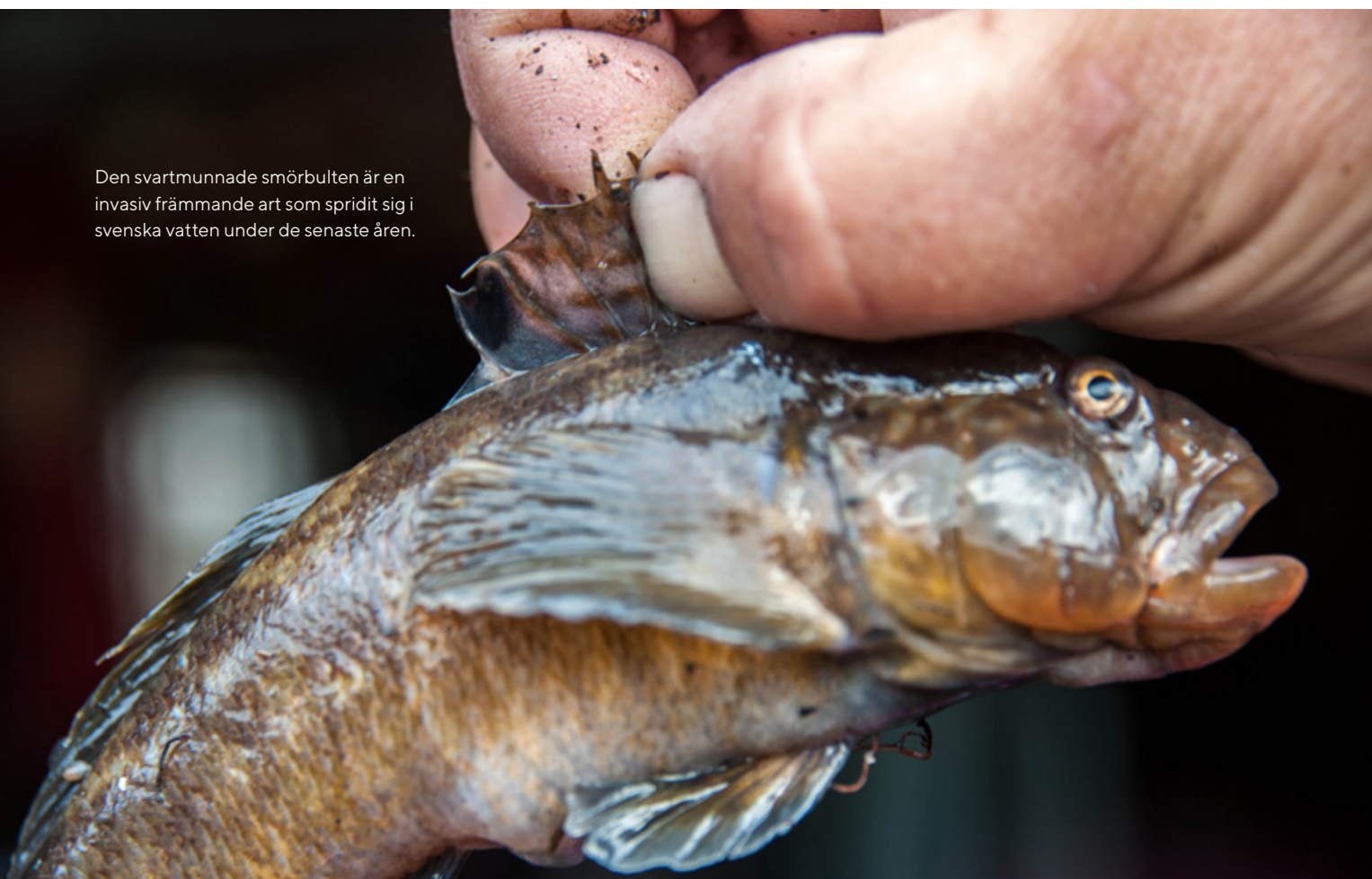
All sådan utsättning och flyttning av fisk kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Utsättning eller flyttning av fisk får inte avse:

- för landet främmande art eller stam (vissa undantag kan dock medges för regnbåge, bäckröding, kanadaröding, splejk och gräskarp),
- fisk med smittsam sjukdom,
- utsättning i vattenområden där åtgärden kan skada viktiga intressen,
- flyttning från havet och sötvattensområden nedanför första definitiva vandringshindret till övriga sötvatten.

All utplantering eller flyttning av fisk från ett vattenområde till ett annat, och som saknar tillstånd från länsstyrelsen betraktas som ett brott mot Förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (1 kap 16§).

Den svartmunnade smörbulten är en invasiv främmande art som spridit sig i svenska vatten under de senaste åren.

Fredade arter

Det är förbjudet att fiska efter fredade arter. En fredad art som fångats av misstag ska omedelbart återutsättas. Se bilaga 2.

Flera fredade arter har åtgärdsprogram för sin återhämtning. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att samordna akvatiska åtgärdsprogram

Mal och flodpärlmussla åtnjuter ett särskilt skydd i Artskyddsförordningen och i Förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

Artkunskap

Det är viktigt för en fisketillsynsperson att känna till vilka arter som kan förekomma inom ett område eller i en region. Se bilaga 1.

3. Statens ansvar för fiskevården

- FISKEVÅRD GENOM FÖRESKRIFTER
- FISKEVÅRD GENOM ANSLAG
- FISKEVÅRDENS INRIKTNING
- I ÖVRIGA ENSKILDA VATTEN
- SÄRSKILT OM FISKÅDRA

Fiskevård genom föreskrifter

Staten utövar sitt ansvar för fiskevården genom att stifta lagar och förordningar och genom att skapa möjligheter för sina expertmyndigheter att utfärda föreskrifter. Havs- och vattenmyndighetens föreskriftsrätt gäller generellt i havet och i de fem stora sjöarna upp till första definitiva vandringshindret i tillrinnande vattendrag. Staten har där så kallad jurisdiktion (rättsbefogenhet). I vissa fall kan myndigheten utfärda föreskrifter även i övriga sötvatten, till exempel genom att reglera fisket efter hotade arter eller stammar.

Statens övergripande ansvar är att skydda fiskbestånden, ekosystemen och miljön, men också att främja och utveckla fisket och fiskbestånden som en resurs.

Fiskevård genom anslag

Havs- och vattenmyndigheten fördelar varje år cirka en miljard kronor via anslaget för Havs- och vattenmiljön (anslag 1:11). Anslaget är ett verktyg för genomförandet av regeringens politik för sjöar, vattendrag och hav och det nationella genomförandet av flera EU-direktiv.

En betydande del av anslaget fördelas via länsstyrelserna för arbete med vattenförvaltning, kalkning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter samt lokala vattenvårdsprojekt (LOVA).

Utöver Havs- och vattenmiljöanslaget finns en lång rad anslag och bidrag som finansieras av både myndigheter och organisationer.

Fiskevårdens inriktning

Ramarna för fiskevården i havet sätts av EU:s gemensamma fiskeripolitik (GFP). Som underlag till förvaltningen gör medlemsländerna årliga beståndsuppskattningar av ett antal viktiga fiskbestånd. Datainsamlingen utgör basen för EU:s och Internationella Havsforskningsrådets (ICES) internationella rekommendationer om till exempel maximala fångstkoter.

För att uppfylla målen får Havs- och vattenmyndigheten meddela föreskrifter om redskapsbegränsningar för fritidsfisket, fredningsområden och fredningstider samt fördelning av fiskekvoter till yrkesfisket liksom i tilldelningen av fiskelicenser.

Havs- och vattenmyndigheten får sålunda meddela föreskrifter om:

- vilken fisk som får fångas
- användningen av fiskefartyg, fiskemetoder eller fiskeredskap
- fiske inom vissa områden eller för vissa ändamål

Samma föreskriftsrätt gäller alltså även i kustmynnande vattendrag, och vattendrag som mynnar i de stora sjöarna Vätern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland, upp till första definitiva vandringshindret.

När havsvandrande fisk kan ta sig förbi en kraftverksdam gällar statens föreskriftsrätt även ovanför det partiella vandringshindret. Föreskriftsrätten upphör vid det första definitiva vandringshindret.

Fiskelagens redskapsbegränsningar omfattar allt fritidsfiske på allmänt vatten. För att få fiska med fler redskap krävs licensgivet fiske eller dispens från myndighet (se kapitlet om fiskelicens, personlig fiskelicens och avsaluförbud).

Kräftfiske på allmänt vatten i Vänern, Vättern, Hjälmaren och Storsjön får endast bedrivas efter tillstånd av Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelserna. Tillstånd ska i första hand lämnas till den som bedriver yrkesmässigt fiske (förordningen om fisket vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 8 §). I Vättern har dock även allmänheten ett begränsat tillträde till kräftfiske.

I övriga enskilda vatten

I enskilt vatten i övriga insjöar, och ovanför första definitiva vandringshindret i vattendragen har fiskerättsägarna huvudansvaret för fiskförvaltningen. Dock får Havs- och vattenmyndigheten meddela föreskrifter i vissa fall, till exempel för att skydda särskilt hotade arter eller stammar av nationellt intresse (förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 5 §).

Myndigheterna kan dock ingripa vid uppenbar vanskötsel av fisket (fiskelagen 29 §).

Myndigheten kan även meddela föreskrifter för fiskets hänsyn till naturvärden och för användning av fiskeredskap och fiskemetoder. Generellt gäller att fiske inte får bedrivas med gift, sprängämnen eller andra bedövande eller dödande ämnen, elektrisk ström, skjutvapen eller redskap som spetsar fisken. Fiske med ålsax, vars tänder är högst sex millimeter är dock tillåtet och huggkrok får användas för att bärga fisk som har fångats med andra redskap (förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen 2 kap 6 §).

Förutom när det gäller sådana övergripande bestämmelser har fiskerättsägarna huvudansvaret för fisket och fiskevärden i sina egna vatten.

Särskilt om fiskådra

Fiskelagen 17 och 18 §§ behandlar begreppet fiskådra. I varje gren av ett vattendrag eller ett sund där fisken har sin gång ska det finnas en fiskådra i det djupaste vattnet. Fiskådran utgör en sjättedel av vattnets bredd vid vanligast förekommande lågt vattenstånd. Vid vattendragets inlopp och mynning och vid ett sunds ändpunkter sträcker sig fiskådran med oförändrad bredd vidare 300 meter ut i det djupaste vattnet.

Fiskådran ska lämnas fri från redskap eller andra anordningar som kan hindra eller störa fiskens gång i ådran. Det är inte tillåtet att till exempel sätta nät tvärs över ett vattendrag. Avsikten med en lagstadgad fiskådra är både att trygga fiskvandring och fiskbeståndens fortlevnad och att fördela fiskemöjligheterna mellan fiskerättsägare i olika delar av ett vattendrag eller i vattenområden där fisket är beroende av att fisken kan vandra genom smala sund.

Bestämmelsen gäller överallt där fisken behöver ta sig fram i sådan omfattning att den kan säga "ha sin gång" eller "ha sitt drev" där.

Fiskådran är ett lagstadgat minimiskydd för fiskvandring, som sedan kan kompletteras med till exempel fredningsområden.

Länsstyrelsen kan ändra en fiskådras sträckning till annan del av vattnet än där det är som djupast, men då måste alla sakägare beredas tillfälle att yttra sig.

4. Fiskerättsägarnas ansvar för fiskevården

- FISKERÄTTSÄGARNAS HUVUDANSVAR
- ÄNDAMÅLSENIG FISKEVÅRD
- ATT FASTSTÄLLA FISKERÄTT
- SKIFTAT OCH OSKIFTAT FISKEVATTEN
- FÖRVALTNING AV SAMFÄLLDA FISKEN
- VANSKÖTSEL AV FISKE

Fiskerättsägarnas huvudansvar

Fiskerättsägarna har huvudansvaret för fiskevården i alla sötvatten, undantaget de fem stora sjöarna och vattendragen nedanför det nedersta definitiva vandringshindret. På enskilt vatten i nämnda sjöar och nedanför nedersta definitiva vandringshindret delas ansvaret med staten. Fiskerättsägarna har ansvar för att vårda och reglera fisket så att fiskets omfattning och inriktning är uthålligt. Fisketillsynens uppgift är att upprätthålla fiskevårdande regler. Fisketillsynen är därmed en integrerad och viktig del av fiskevården.

Fiskerättsägarna kan dock aldrig urholka eller försvaga en statlig föreskrift, men väl skärpa den, om man anser att det behövs för den lokala fiskevården eller av andra skäl. Med hänsyn tagen till myndigheternas föreskrifter kan fiskerättsägarna förvalta fisket och utforma regler som är anpassade till de lokala förutsättningarna.

Ändamålsenlig fiskevård

Det finns flera hundra tusen fiskerättsägare i Sverige. Fiskerätten är delad eller samfälld och det är ofta praktiskt omöjligt för fiskerättsägarna att var för sig leva upp till sitt ansvar för fiskevården. Därför är organisation och samverkan en nyckelfråga för den praktiska fiskevården. Samverkansformerna är avgörande för resultatet.

Målen med fiskevården i enskilda vatten är att utveckla fisket, ekonomiskt och biologiskt. Den praktiska fiskevården är inriktad på bland annat förbättring av biotoper, ändamålsenliga lokala fiskeregler för ett väl anpassat fisketryck och en effektiv fisketillsyn.

Den löpande fiskevården på enskilda vatten finansieras till stor del genom försäljning av fiskekort. Fiskekortspriserna är därför en faktor som kan påverka fiskevårdens omfattning.

Hur förvaltningen av fiskerätten är organiserad har alltså avgörande betydelse för hur fiskevården kan bedrivas i enskilda vatten.

I sötvatten ovanför nedersta definitiva vandringshindret ansvarar fiskerättsägarna för fiskevården och hur fiskets ska bedrivas.

Att fastställa fiskerätt

Fiskevattnet och den enskilda fiskerätten är ursprungligen avsedd som försörjningsunderlag för jordbruksfastigheternas invånare. Fiskerätten är ett produktionsmedel på samma sätt som skogen och odlingsmarken.

Ibland finns fiskerätten inskriven i lagfarten och i fastighetens handlingar men ofta måste man gå tillbaka till äldre lantmäterihandlingar för att utreda hur det verkligen förhåller sig med fiskerätten.

En fastighet som ligger långt från vattnet kan äga fiskerätt medan en strandfastighet kan sakna fiskerätt. Att äga ett vattenområde (inneha vattenrätt) eller att ha mark som går ner till stranden är inte samma sak som att äga fiskerätt. Vattenområdet och sjöbotten är i de flesta fall en förlängning av ägo gränserna på land. Fiskerätten, däremot, är reglerad i de gamla skiftesreformerna och lantmäteriförrättningarna. En fastighets fiskevatten behöver inte ligga i anslutning till fastighetens markinnehav.

När en fastighet, till exempel en sommarstugetomt, avstyckas från en stamfastighet stannar vanligtvis hela fiskerätten på den ursprungliga fastigheten, om det inte uttryckligen framgår av lantmäterihandlingarna att en del av fiskerätten följer med i avstyckningen. Om fisket är samfällt minskar i så fall stamfastighetens andelstal i det samfälliga fisket och överförs till de nya fastigheterna. Summan av stamfastighetens och de nya fastigheternas andelstal i samfälligheten ändras inte i förhållande till andelstalet för den ursprungliga fastigheten.

Skiftat och oskiftat fiskevatten

Före 1800-talets stora skiftesreformer bodde landsbygdsbefolkningen vanligen i byar där gårdarna låg tätt samlade i byn. Skog, fiskevatten och betesmarker ägdes samfällt, gemensamt, av gårdsägarna i byn. Odlingsmarken ägdes enskilt av varje fastighet men var ofta så uppsplittrad att det knappt gick att vända med häst och plog.

Tre stora skiftesreformer, som pågick från slutet av 1700-talet till början av 1900-talet, förändrade den gamla bystrukturen i grunden. Skogen och odlingsmarken slogs samman till rationella och sammanhängande enheter. Skiftesreformerna lade grunden för effektivare matproduktion, industrialisering och ett ökat välstånd.

Strandtomt och mark vid vattnet betyder inte att fastigheten har fiskerätt. Om tomten är avstyckad från en stamfastighet framgår det av lantmäterihandlingarna om det följt med fiskerätt. I annat fall saknar den avstyckade fastigheten fiskerätt.

I vissa fall delades och skiftades även fiskevattnen så att varje fastighet fick sitt enskilda fiske definierat inom ett bestämt vattenområde, men ofta behölls fisket oskiftat och samfällt i byn.

När fisket är skiftat och delat har den fastighet som äger fiskerätten ensamrätt till fisket inom sitt fiskevatten och kan då fiska både för eget bruk och för avsalu eller upplåta fisket.

När fiskerätten är oskiftad och samfällad har alla fastigheter inom samfälligheten fiskerätt inom hela det gemensamma fiskevattnet.

Den som är delägare i ett samfällt fiske har även rätt att fiska för avsalu. Tidigare kunde en enskild delägare i ett samfällt fiske, utan övriga delägars samtycke, upplåta sin fiskerätt till en utomstående person. Numera krävs samtliga delägars samtycke för att få upplåta en fiskerätt som ingår i ett samfällt fiske.

En fastighets andel i ett samfällt fiske motsvaras av fastighetens skattetal (mantal).

När delar av en fastighet styckats av från fastigheten, framgår det av de nya handlingarna om det följt med fiskerätt vid avstyckningen. I olika tider har det funnits olika former för fastighetsbildningar. Förr kunde en fastighet delas genom hemmansklyvning eller ägostyckning, numera delas fastigheter genom avstyckning.

I de fall fiskerätten inte nämns i förrättningshandlingarna ligger den kvar på stamfastigheten.

Förvaltning av samfällda fisken

Enligt lagen om förvaltning av samfälligheter (1973:1150) kan ett samfällt fiske förvaltas genom att delägarna bildar en samfällighetsförening. Samfällighetsföreningen är begränsad till att enbart kunna förvalta den egna samfällighetens fiske, som i många fall enbart omfattar en del av en större sjö. Förvaltning av ett samfällt fiske där det inte har bildats någon samfällighetsförening kan ske genom delägarförvaltning. Delägarförvaltningen begränsas av att samtliga delägare gemensamt och enhälligt måste fatta alla beslut och i praktiken alltså måste vara eniga i varje fråga. En enda delägare kan följaktligen stoppa varje åtgärd som rör det samfällda fisket, till exempel om försäljning av fiskekort eller åtgärder för fiskevården.

Lagen om förvaltning av samfälligheter kom till för att underlätta förvaltningen av en ganska tungrodd ägarform. Genom att bilda en samfällighetsförening kan ägarna fatta majoritetsbeslut i frågor om fiskets nyttjande, om fiskevårdsåtgärder och om upplåtelser av fisket.

Fiskerättsägarna har oinskränkt fiskerätt ända ner till vattendragens mynning i havet eller i de stora sjöarna. Mellan det nedersta definitiva vandringshindret och mynningen har dock staten föreskriftsrätt och kan därmed reglera och begränsa fisket av fiskevårdande skäl.

Lagen om förvaltning av samfälligheter har dock sina begränsningar. En sjö eller ett vattendrag består ofta av flera byar och flera andra slags ägare, och samfällighetsföreningen kan alltså endast förvalta sin beskärda del av sjön.

En samfällighetsförening kan heller inte utfärda kontrollavgifter, till skillnad från fiskevårdsområdesföreningar. Förvaltningen av ägosplittrade områden underlättas på flera sätt genom Lagen om fiskevårdsområden.

Vanskötsel av fiske

Fiskerättsägaren har ett ansvar för fiskevården på sitt vatten, och även ett stort mått av frihet. Staten har dock en slags säkerhetsventil mot vanskötsel i fiskelagen 29 §. Där sägs att om den som har fiskerätt i enskilt vatten, i strid med allmänna intressen, vansköter fisket genom att fiska i alltför stor omfattning eller genom att låta bli att fiska, får länsstyrelsen förelägga honom att bedriva fisket på ett sätt som behövs för att avhjälpa vanskötseln. Om någon annan än ägaren disponerar fiskerätten får föreläggandet ändå riktas mot ägaren.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Något föreläggande om vanskötsel har hittills aldrig riktats mot någon fiskerättsägare.

5. Lagen om fiskevårdsområden, LOFO (1981:533)

Lagen om fiskevårdsområden, LOFO (1981:533)

Den nuvarande Lagen om fiskevårdsområden, LOFO (1981:533) tillkom för att underlätta förvaltningen av ägosplitttrade fiskerätter och vattenområden med många slags ägare. Syftet var att kunna samordna fiskekortsförsäljning, andra upplåtelser och att kunna bedriva ändamålsenlig fiskevård över större naturligt sammanhängande områden.

Nu finns över 2 000 fiskevårdsområden i Sverige. De flesta bildades under 1980- och 90-talen, som en följd av nya LOFO.

Första LOFO stiftades redan 1960 men lagen ställde obligatoriska krav på fullständiga, och därmed kostsamma, fiskerättsutredningar. Bildandet gick trögt och runt 1980 fanns därför inte fler än cirka 300 fiskevårdsområden i Sverige.

Nuvarande LOFO gjorde bildandet enklare. Enligt 1981 års LOFO krävs inte någon fullständig fiskerättsförteckning som underlag för att bilda ett fiskevårdsområde. Många föreningar har dock ändå valt att utreda fiskerätten för att få fram varje fastighets andelstal. Behovet av en fullständig fiskerättsutredning har ökat med tiden, inte minst genom kravet på underlag för skatteberäkningar, andelsbaserad röstning och utbetalningar till fiskerättsägarna (läs mer i skriften "Aktiv och modern förvaltning i fiskevårdsområdet - en vägledning" som kan laddas ner från hemsidan hos Sveriges fiskevattenägareförbund).

Sedan 1981 har staten betalat ut bidrag till bildande av fiskevårdsområden eftersom områdena betraktas som samhällsnyttiga för bättre fiskevård och ökad tillgång till rekreationsfiske.

LOFO har gjort det möjligt att organisera fiskevården över större områden till nytta för både fiskerättsägare och fiskekortsköpare.

LOFO ändrades och moderniserades 2011, och då tillkom bland annat möjligheten att ta ut kontrollavgift för överträdelser av föreningens egna fiskeregler. (Läs mer i "Att införa kontrollavgift" som kan laddas ner från hemsidan hos Sveriges fiskevattenägareförbund. Läs även mer om kontrollavgiften under "Brott och straff".)

En fiskevårdsområdesförening kan förvalta allt fiske inom sitt område. Både fiskerättsägarna själva och de som föreningen upplåter fiske till måste följa de fiskevårdande regler som beslutas av stämman.

Att föreningen förvaltar allt fiske innebär dock inte att den måste upplåta allt fiske. Visst fiske kan vara undantaget från föreningens förvaltning, till exempel kräftfisket, och då beslutar varje fiskerättsägare eller varje samfällighet om hur fisket ska bedrivas inom respektive fastighet eller samfällighet. Vilket fiske som ingår i föreningens förvaltning framgår av stadgarna. Regler och villkor för fisket beslutas av stämman, liksom formerna för fiskekortsförsäljning och andra upplåtelser.

Delägarna i en fiskevårdsområdesförening förväntas själva aktivt hålla sig informerade om gällande fiskeregler, men styrelsen måste hålla regler och bestämmelser lätt tillgängliga för medlemmarna. Ibland utfärdar föreningen särskilda delägarbevis (fiskerättsbevis) som kan berättiga till fiske i hela fiskevårdsområdet, även utanför det område där medlemmen har sitt eget fiske.

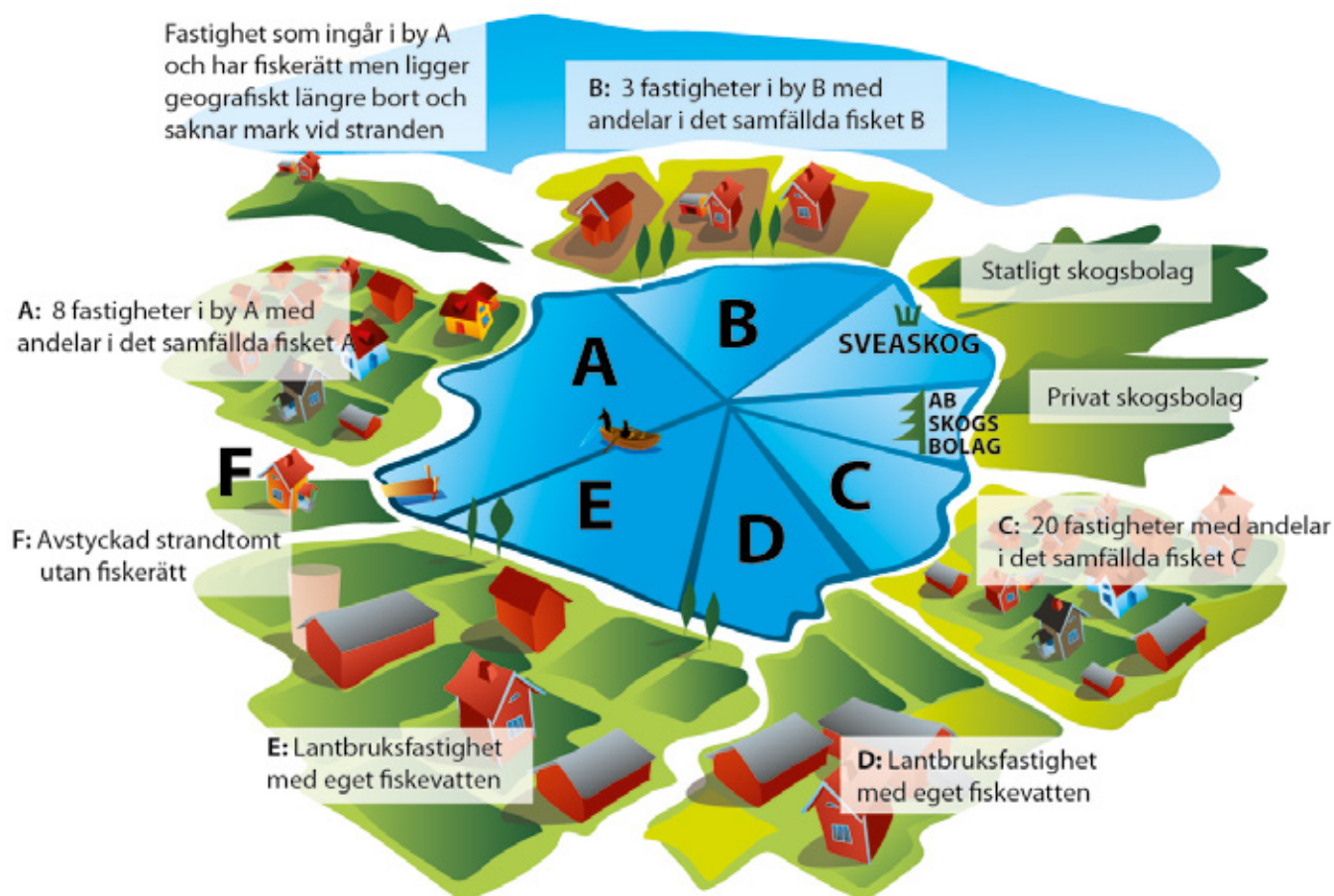
I större fiskevårdsområden är fiskerättsbeviset nödvändigt för en rättssäker fisketillsyn.

Fastigheter som har flera delägare räknas som en (1) medlem i fiskevårdsområdesföreningen. En fysisk person som äger flera fastigheter räknas också bara som en (1) medlem. I vissa fall kan en arrendator eller servitutsägare träda in som medlem och företräda en delägare i föreningen.

Fiskerätten som sådan påverkas inte av att det bildas ett fiskevårdsområde där fastigheten ingår. Regler och inskränkningar i hur den enskilda fiskerätten får nyttjas ska vara motiverade med fiskevårdande skäl och föreningen får inte omfördela fisket mellan olika delägare.

(Mer om hur man bildar fiskevårdsområde finns vägledningmaterialet "Att bilda fiskevårdsområde – så här går det till", som kan laddas ner från hemsidan hos Sveriges fiskevattenägareförbund.)

Längs kusten och i de stora sjöarna finns endast ett fåtal fiskevårdsområden. Det beror till stor del på att råddigheten över fisket är begränsad. Frifiske och fritt handredskapsfiske innebär att det sällan är meningsfullt att sälja fiskekort och inte heller möjligt att införa fiskevårdande regler utöver Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. Dock finns möjligheter att sälja fiskekort för sådant fiske som inte ingår i det fria fisket, till exempel trolling eller nätfiske där detta inte är tillåtet för allmänheten.

Många olika slags fiskerättsägare

Lagen om fiskevårdsområden, LOFO, stiftades 1985 för att underlätta förvaltning i ägo-splittrade vatten. I ett fiskevårdsområde kan många kategorier fiskerättsägare samverka i samma förening. En fiskevårdsområdesförening kan omfatta flera tusen fiskerättsägare. Föreningen övertar dock inte någon fiskerätt från fiskerättsägarna. Föreningen förvaltar det fiske som fastslagits i stadgarna.

6. Upplåtelse av fiske

- PRINCIPER FÖR UPPLÅTELSE
- VANLIGA UPPLÅTELSEFORMER

Principer för upplåtelser

Den som har full rådighet över ett fiskevatten kan upplåta sitt fiske helt eller delvis. Det finns flera olika slags upplåtelseformer. Vanligast är försäljning av fiskekort för kortare eller längre tid. Upplåtelse får inte göras om den avser andel i fastighet eller fastighets andel i fiske som är samfällt för flera fastigheter (Jordabalken 7 kap 9 §).

HÄR ÄR YTTERLIGARE NÅGRA PRINCIPER FÖR UPPLÅTELSE:

- En fiskevårdsområdesförening får upplåta fisket i den omfattning stadgarna tillåter och stämman beslutar. Fiske som har betydelse för delägares försörjning får dock inte upplåtas utan samtycke. Fiske som enligt stadgarna inte ingår i föreningens förvaltning kan upplåtas separat av varje delägare.
- En delägare med skiftat fiske som ingår i ett fiskevårdsområde får upplåta det fiske han själv har rätt att bedriva enligt föreningens stadgar och beslut, dock inte det fiske som redan upplåts gemensamt genom till exempel fiskekortsförsäljning.
- Ett delat och skiftat fiske som inte ingår i något fiskevårdsområde får oinskränkt upplåtas av ägaren.
- Ett samfällt fiske som inte ingår i fiskevårdsområde kan upplåtas i den omfattning samfällighetsföreningens stadgar tillåter och som beslutats på stämma och av styrelsen.
- I ett samfällt fiske som saknar samfällighetsförening måste samtliga delägare vara överens för att fiske ska kunna upplåtas. Det räcker alltså inte med att fråga, eller betala till, en delägare i det samfälliga fisket. En sådan upplåtelse är ogiltig.

Vanliga upplåtelseformer:

JORDBRUKSARRENDE

Vid jordbruksarrende får arrendatorn nyttja hela fiskerätten som hör till den arrenderade gården, om inget annat avtalats.

YRKESFISKEARRENDE

Lagen (1957:390) om fiskearrenden ger fiskearrendatorn trygghet och besittningsskydd. En förutsättning är att fisket har väsentlig betydelse för arrendatorns försörjning. Arrendeavtalet ska vara skriftligt och gälla för minst fem år, med option för arrendatorn till förlängning av avtalet.

ANDRA ÖVERGRIPANDE UPPLÅTELSE

För mer stadigvarande upplåtelse som inte gäller yrkesfiske eller ingår i jordbruksarrendet råder en hög grad av avtalsfrihet när det gäller upplåtelseidens längd och upplåtelsens omfattning. Sådana upplåtelser, nyttjanderättsavtal, regleras i Jordabalken 7 kap under allmänna bestämmelser om nyttjanderätt.

Exempel på en sådan långsiktig upplåtelseform är när en fiskevårdsområdesförening upplåter hela eller delar av sitt fiske till en sportfiskeklubb eller annan typ av förening, eller när en turistentreprenör hyr ett fiskevatten och hela eller delar av fiskerätten av en kommun eller ett bolag. I många fall kan det vara viktigt med trygghet och långsiktighet i sådana avtal.

Fiskekort är den vanligaste upplåtelseformen för fritidsfiske. Fiskekortet är ett civilrättsligt avtal mellan säljare och köpare. Andelen fiskekort som säljs "ute i stugorna" minskar medan andelen digitala fiskekort ökar.

FISKEKORT

Fiskekortet är den vanligaste upplåtelseformen för fritidsfiske. Ett fiskekort kan vara giltigt från enstaka timmar till ett helt år.

Även under anspråkslösa former är fiskekortet ett juridiskt bindande civilrättsligt avtal mellan upplåtaren och köparen. Fiskekortet ska innehålla information om vad som ingår i avtalet, och köparens identitet måste vara fastställd.

Många fiskekort köps fortfarande manuellt vid försäljningsställen i närheten av fiskevattnet. Men andelen digitala fiskekort ökar. Försäljningen sker över Internet eller via mobiltelefon med SMS eller "appar". För att fisketillsynen ska fungera är det nödvändigt att köparens identitet, även när kortet är köpt via mobiltelefon, kan kopplas till ett visst fiskekort.

Statistiska centralbyrån sammanställer statistik över fritidsfisket på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. 2018 fritidsfiskade 1,3 miljoner personer i åldern 16–80 år i Sverige. Fritidsfiskets sammanlagda utgifter beräknades till 9,9 miljarder kronor varav cirka tre procent, 311 miljoner kronor, utgjorde kostnader för fiskekort.

Fisketillsynen ska alltså övervaka en verksamhet med stort samhällsvärde och växande omsättning.

7. Regionala skillnader i fiskförvaltningen

Regionala skillnader i fiskförvaltningen

Fiskförvaltningen skiljer sig mellan olika delar av landet. Regler och föreskrifter är anpassade till geografiska skillnader och förekomsten av olika arter. Fisketillsynen kan därför se olika ut i olika delar av landet och inriktningen skiljer sig mellan olika slags vatten. Längs kusten och i de stora sjöarna dominerar vissa typer av överträdelser jämfört med hur det ser ut i ett fiskevårdsområde i inlandet. Fjällvattnen har sina särdrag och i en älvmyrning med uppvandrande lax präglas fisketillsynen av skyddet av laxen. Beroende på vilket område en fisketillsynsperson kommer att bevaka kan det vara viktigt att fördjupa sig i vissa specifika kunskapsområden. Exempel på typiska kunskapsområden för olika regioner:

Norrlandskusten: frifiskereglerna för de aktuella områdena, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, fredningsområden och fredningstider kring vattendragens mynningar, fiskådror.

Södra ostkusten: frifiskereglerna, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, gräns mot allmänt vatten, definitionen för det fria handredskapsfisket, fredningsområden och fredningstider kring vattendragens mynningar, fiskådror.

Sydskusten och Gotland: frifiskereglerna, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, fredningsområden och fredningstider kring vattendragens mynningar, fiskådror.

Västskusten: frifiskereglerna, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, gräns mot allmänt vatten (ostronfiske), fredningsområden- och fredningstider kring vattendragens mynningar, fiskådror, regler för hummerfiske.

Fem stora sjöarna: frifiskereglerna, redskapsmärkning och redskapsbegränsningar, definitionen av det fria handredskapsfisket, fredningsområden och fredningstider kring vattendragens mynningar, fiskådror, kräftfiskeregler.

Fiskevårdsområden i sötvatten: Lagen om fiskevårdsområden, områdets egna regler samt kontrollavgiften.

Sötvatten som saknar fiskevårdsområde: Lagen om förvaltning av samfälligheter. Den upplåtande organisationens egna regler.

Fjällområdena: Rennäringslagen, länsstyrelsernas regler för fiskeupplåtelser, samernas fiskerätt.

KAPITEL 4

Ansvar och befogenheter

1. Fisketillsynspersonens uppdrag, rättigheter och skyldigheter

- ALLMÄNNA BEFOGENHETER ENLIGT FISKELAGEN
- FISKETILLSYNSPERSONENS IDENTITET
- FISKARENS IDENTITET
- HUSRANNSAKAN OCH KROPPSVISITATION
- RÄTT ATT UNDERSÖKA FISK OCH REDSKAP
- RÄTT ATT TA I BESLAG
- ANMÄLAN OM BESLAG
- SÄRSKILT OM BESLAG AV FISK
- FÖRVERKANDE
- RÄTT ATT ANSÖKA OM FÖRELÄGGANDE
- FRIHETSBERÖVANDE
- NÖDVÄRN
- RÄTT ATT BRUKA VÅLD
- RAPPORTERING
- FÖRSTÄRKT STRAFFSKYDD
- TYSTNADSPLIKT
- KONTROLLAVGIFTEN

Allmänna befogenheter enligt fiskelagen 34 §

Fiskelagen 34 § föreskriver allmänna befogenheter för den person som ska utöva fisketillsyn.

En fisketillsynsperson, eller annan befattningshavare som har till uppgift att övervaka fiskebestämmelsernas efterlevnad har rätt att:

- få tillträde till fartyg, fordon, områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där fisk och utrustning för fisket förvaras eller hanteras för att göra de undersökningar och ta de prover som behövs för tillsynen utan att ersättning lämnas
- på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen
- få den hjälp som behövs för tillsynen av den som är föremål för åtgärden

I de allra flesta förordnanden ingår inte, trots vad som står i lagtexten, tillträde till "anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen". Sådana befogenheter är främst avsedda för anställda fiskerikontrollanter som kontrollerar yrkesfisket.

Av länsstyrelsens förordnande framgår fisketillsynspersonens befogenheter i varje enskilt fall.

Polismyndighet ska på begäran lämna den hjälp som behövs vid tillsynen.

I fisketillsynspersonens allmänna befogenheter ingår bland annat att få tillträde till fartyg och göra de undersökningar som behövs för tillsynen. Fisketillsynspersonen har dock i de flesta fall inte rätt att tilltvinga sig tillträde till stängda och låsta utrymmen. Befogenheterna framgår av länsstyrelsens förordnande.

Fisketillsynspersonens identitet

Tjänstekortet, som utfärdats av länsstyrelsen, ska bäras väl synligt, fastsatt på bröstets vänstra sida. På tjänstekortet framgår vanligtvis förordnandets omfattning. Det är dock inget absolut krav, så fisketillsynspersonen bör bära med sig ett foto eller en kopia av förordnandets omfattning. Fisketillsynspersonen ska även ha med sig en giltig legitimation och kunna visa upp den på begäran.

Fiskarens identitet

Vid misstanke om brott är det viktigt att kunna fastställa fiskarens identitet. Den misstänkte ska på uppmaning vara behjälplig genom att visa sin legitimation, och då ska fisketillsynspersonen göra en bedömning av legitimationens giltighet och fotots likhet med den misstänkte.

Om den misstänkte vägrar att visa legitimation kan fisketillsynspersonen begära hjälp av polis.

Husrannsakan och kroppsvisitation

Generellt är rätten att genomföra husrannsakan eller kroppsvisitation starkt begränsad i grundlagen (regeringsformen 2 kap. 6 §). Fisketillsynsperson som är förordnad av länsstyrelsen har därför inte oinskränkt den rätten. Det gäller till exempel möjligheten att mot ägarens vilja genomsöka en stängd ryggsäck eller ett tillslutet utrymme under toften i en båt, liksom bagageutrymmet i en bil.

Om fisketillsynspersonen nekas tillträde till stängt utrymme bör detta anmälas till polis och rapporteras till uppdragsgivaren, alternativt att polis tillkallas till platsen.

Polisman eller tjänsteman vid Kustbevakningen får genomföra husrannsakan om det finns misstanke om ett brott som kan ge fängelse, för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller för att undersöka omständigheter som kan ha betydelse för att utreda brottet.

Beslut om husrannsakan kan fattas av förundersökningsledare, åklagare eller domstol. Husrannsakan får dock genomföras utan sådant beslut om det finns risk för akut fara på grund av dröjsmålet.

Rätt att undersöka fisk och redskap

En fisketillsynsperson har rätt att undersöka fisk, redskap och sump. Dit räknas även båt som används vid fisket, förutom båtens stängda utrymmen. I en sådan undersökning ingår även rätten att ta upp utlagda redskap och sumpar ur vattnet.

Undersökning av fisk och redskap får göras opå kallat, även om det inte föreligger misstanke om lagbrott eller överträdelse. Undersökningen får sträckas så långt att det kan konstateras om en överträdelse har skett eller inte.

Fisketillsynspersonen har rätt att undersöka fisk, redskap och sump för att kontrollera om det har skett någon överträdelse av gällande regler.

Rätt att ta i beslag

Fiskelagen 47 § beskriver rätten att ta föremål i beslag.

Om någon påträffas på bar gärning får beslag göras av fisk, redskap, fiskefartyg eller andra föremål om föremålen kan antas ha betydelse för brottets utredning eller kan antas bli förverkade.

Det har uppkommit en fråga mellan olika myndigheter om hur beslagsrätten i 47 § fiskelagen ska tolkas när inte en gärningsman finns närvarande vid det olagliga redskapet och berör beslag som görs av tjänstemän på myndigheter, förordnade fisketillsynspersoner och enskilda fiskerättsägare eller de som har uppdrag från fiskerättsägare. Havs- och vattenmyndigheten har gjort en hemställan till regeringen om förtydligande av lagtexten.

I avvaktan på ett förtydligande rekommenderar Havs- och vattenmyndigheten att alltid kontakta polis eller Kustbevakningen i de fall beslag ska göras av omärkta eller annars olagliga redskap utan att gärningsmannen är på plats. Anledningen är att dessa myndigheter alltid har möjlighet att fatta beslut om beslag oavsett om gärningsmannen är på plats eller inte. Om inte polisen eller Kustbevakningen väljer att själva komma ut för att förhindra det pågående brottet kan de be den tjänstemannen som kontaktade dem att assistera dem med beslagtagande. Båda alternativen kräver beslut av en förundersökningsledare (polis, åklagare eller kustbevakare).

Varje fiskerättsägare har rätt att ta föremål i beslag på sitt eget enskilda vatten, förutsatt att föremålen använts i samband med brott mot fiskerilagstiftningen.

En fisketillsynsperson har rätt att ta föremål i beslag förutsatt att den befogenheten ingår i förordnandet (vilket den för det mesta gör). Samma rätt tillkommer befattningshavare hos myndighet som ska övervaka fisket.

Beslag får göras även vid försök eller förberedelser till brott.

Värdet av beslagtagna föremål ska stå i proportion till brottets beskaffenhet. Det är alltså orimligt att ta dyra föremål i beslag vid enklare brott.

Ett beslag är i sig inte ett straff för ett eventuellt begånget brott. Om polis eller åklagare finner att beslaget saknar betydelse för brottets utredning kan de fatta beslut om att föremålen omedelbart ska återlämnas.

Beslag av redskap får endast göras vid brott, eller för att förhindra brott, mot fiskerilagstiftningen (fiskelagen, förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt myndigheternas föreskrifter).

Vid överträdelser av en fiskevårdsområdesförenings egna regler, med kontrollavgift som sanktion, får redskap inte tas i beslag.

Beslag

Värdet av beslagtagna föremål ska stå i proportion till brottets beskaffenhet. Fisketillsynsperson får ta redskap i beslag om föremålen kan antas ha betydelse för brottets utredning eller kan antas bli förverkade. Beslaget i sig är dock inget straff och polis eller åklagare kan omedelbart häva ett beslag om beslaget skett på oriktiga grunder. En fisketillsynsperson måste alltså vara noggrann med att använda sig av rätten att ta redskap och annan utrustning i beslag. Värdet av beslagtagna föremål ska dessutom stå i proportion till brottets beskaffenhet.

Anmälan om beslag

Beslag av redskap, båt eller andra föremål ska skyndsamt anmälas till polis eller åklagare, lämpligtvis i samband med att fisketillsynsrapporten lämnas in. Fisketillsynspersonen är personligt ansvarig för beslagtagna föremål fram till dess föremålen är överlämnade eller beslaget är anmält.

Den polisman eller åklagare som tar emot anmälan om beslag ska då vidta samma åtgärder som om myndigheten själv gjort beslaget. Beslaget kan bestå eller hävas. Den som fått egendom beslagtoden kan begära prövning av beslutet om beslag. En domstol måste då inom några dagar avgöra om beslaget ska bestå eller hävas. Beslaget kan alltså i sig själv ge upphov till en separat process.

En anmälan om beslag ska omfatta uppgifter om tid och plats och händelse samt motiv för beslaget.

I samband med anmälan om beslag ska polisen meddela om beslaget ska lämnas in till polisstationen eller om det kan förvaras på plats hos den som gjort beslaget. Rutiner för förvaring av beslagtagna föremål bör vara väl förberedda med den lokala polisen.

Särskilt om beslag av fisk

Fisk som tagits i beslag ska omedelbart efter beslaget släppas ut i det vattenområde där den är fångad, oavsett om den är levnadsduglig, förutsatt att återutsättningen kan göras utan särskilda kostnader eller besvär.

Om brottet innefattar intrång i enskild fiskerätt tillfaller förverkad fisk eller dess värde fiskerättsägaren.

Även vid överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings egna regler, då kontrollavgiften ska tillämpas, får fisk (till skillnad från redskap) tas i beslag.

Beslag av fisk får göras både vid brott mot fiskelagen och vid överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings egna regler. Fisk som beslagtagits i havet ska utan undantag återutsättas, oavsett om den är levnadsduglig. Om brottet utgör intrång i enskild fiskerätt tillfaller förverkad fisk fiskerättsägaren.

Förverkande

Beslaget utgör det handgripliga övertagandet av fisk, redskap eller fartyg på plats, medan förverkandet bekräftar och fastställer beslaget i juridisk mening, efter beslut av polis eller åklagare.

Fisk som varit föremål för brott ska, enligt fiskelagen 45 §, förklaras förverkad till staten om det inte är uppenbart oskäligt. Även ersättning för kostnader som gärningsmannen haft i samband med brottet kan förklaras förverkad. Samma sak gäller för fiskeredskap och fiskefartyg som använts eller medförts vid brott, om det inte är oskäligt och om det behövs för att förebygga brott.

Istället för fisken, redskapet eller den egendom som använts, medförts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel, kan föremålens värde helt eller delvis förklaras förverkat.

Äganderätten till förverkade redskap och båtar övergår till staten. Om brottet mot fiskelagen endast innebär intrång i enskild fiskerätt tillfaller förverkad fisk eller dess värde fiskerättsägaren. Om någon fiskat olovligt på annans vatten får fiskerättsägaren behålla fisken. Redskap eller hjälpmedel ska däremot alltid förverkas av staten.

Förverkande av värdefull egendom bör tillämpas restriktivt.

Rätt att ansöka om föreläggande

En person som, trots påpekande och anmälan, inte rättar sig efter lag och föreskrifter kan få föreläggande och förbud med vite. Havs- och vattenmyndigheten eller länsstyrelsen får fatta beslut om att meddela ett sådant föreläggande med "rättelse på hans bekostnad". I brådskande fall kan ett beslut om förbud och vite meddelas utan föregående föreläggande.

En fiskerättsägare kan ansöka om föreläggande eller förbud om det inte på annat sätt går att åstadkomma rättelse, till exempel få stopp på upprepade överträdelser av fiskerilagstiftningen.

Frihetsberövande

Varje medborgare har rätt att gripa en efterlyst person (envarsgripande). Varje medborgare har också rätt att gripa en person som begår brott där påföljden kan bli fängelse, och där vederbörande anträffas på bar gärning eller på flyende fot. Den gripna personen ska informeras om på vilken grund gripandet har skett i syfte att få personen att frivilligt stanna kvar. Om personen samtycker till att stanna kvar får därmed inget våld användas. Envarsgripande ger med andra ord endast rätt till nödvändigt våld för att den gripne ska kunna överlämnas till polis.

En fisketillsynsperson eller en fiskerättsägare har givetvis samma rätt som varje medborgare att gripa en misstänkt brottsling. För att kunna bedöma om det finns skäl för gripande måste fisketillsynspersonen då först och främst känna till vilka brott som kan leda till fängelse.

Fängelse kan ingå i påföljden för olovligt fiske (där den fiskande saknar tillåtelse att fiska) eller fiske utan myndighets tillstånd. Även fiske med otillåtna metoder och otillåtna redskap, eller inom fredningsområde eller fiskådra, kan ge fängelse (fiskelagen 37 och 40 §§).

Att anträffa en person på bar gärning innebär att personen blir påkommen i färd med att fiska eller förbereda fiske.

Att vara på flyende fot innebär att den som misstänks ha begått brott försöker avlägsna sig, utan att lämna uppgifter om sig själv, och då förföljs av annan person. Om förföljandet upphör och något direkt förföljande inte längre pågår, och personen senare anträffas, kan personen inte längre anses vara på flyende fot. Fisketillsynspersonen har då inte längre rätt att gripa personen.

Om den misstänkta personen är känd eller identifierad, eller genom iakttagelser och anteckningar bedöms kunna identifieras, är gripande i de flesta fall obefogat och onödigt.

En gripen person ska skyndsamt överlämnas till polis.

På flyende fot

En person som misstänks ha begått brott får förföljas om personen försöker avlägsna sig utan att ha lämnat uppgifter om sig själv. Fisketillsynspersonen har rätt att gripa en person som är på flyende fot och som misstänks för brott där påföljden kan bli fängelse. Om personen kan identifieras på annat sätt kan gripandet vara obefogat. En gripen person ska skyndsamt överlämnas till polis.

Nödvärn

Varje medborgare har rätt att använda nödvärn för att värja sig mot ett angrepp. Nödvärn innebär rätt att:

- avvärja ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom,
- betvinga den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendom återtas på bar gärning,
- hindra någon att olovligen intränga i rum, hus, gård eller fartyg, eller därifrån avlägsna någon som inträngt olovligen eller, om det är bostad, eljest vägrar att på tillsägelse lämna denna.

Nödvärn gäller såvitt inte handlingen, med hänsyn till angreppets beskaffenhet och det angripnas betydelse, är uppenbart oförsvarligt. En nödvärnshandling som uppfyller villkoren är straffri.

Rätt att bruka våld

Våld ska endast användas i undantagsfall och under vissa förutsättningar. Fisketillsynspersonens uppträdande ska inge förtroende och leda till att våld kan undvikas.

Fisketillsynspersonens rätt att bruka våld regleras i polislagen 10 och 29 §§.

Fisketillsynsperson får använda våld om någon ska berövas friheten och försöker undkomma eller om fisketillsynspersonen möts av motstånd vid ett sådant frihetsberövande (jämför förutsättningarna för frihetsberövande och envarsgripande).

Fisketillsynsperson får även använda våld för att verkställa beslag eller annat omhändertagande, och då möts av motstånd.

Våld vid myndighetsutövning får endast användas om andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt att använda våld för att genomföra viss tjänsteåtgärd.

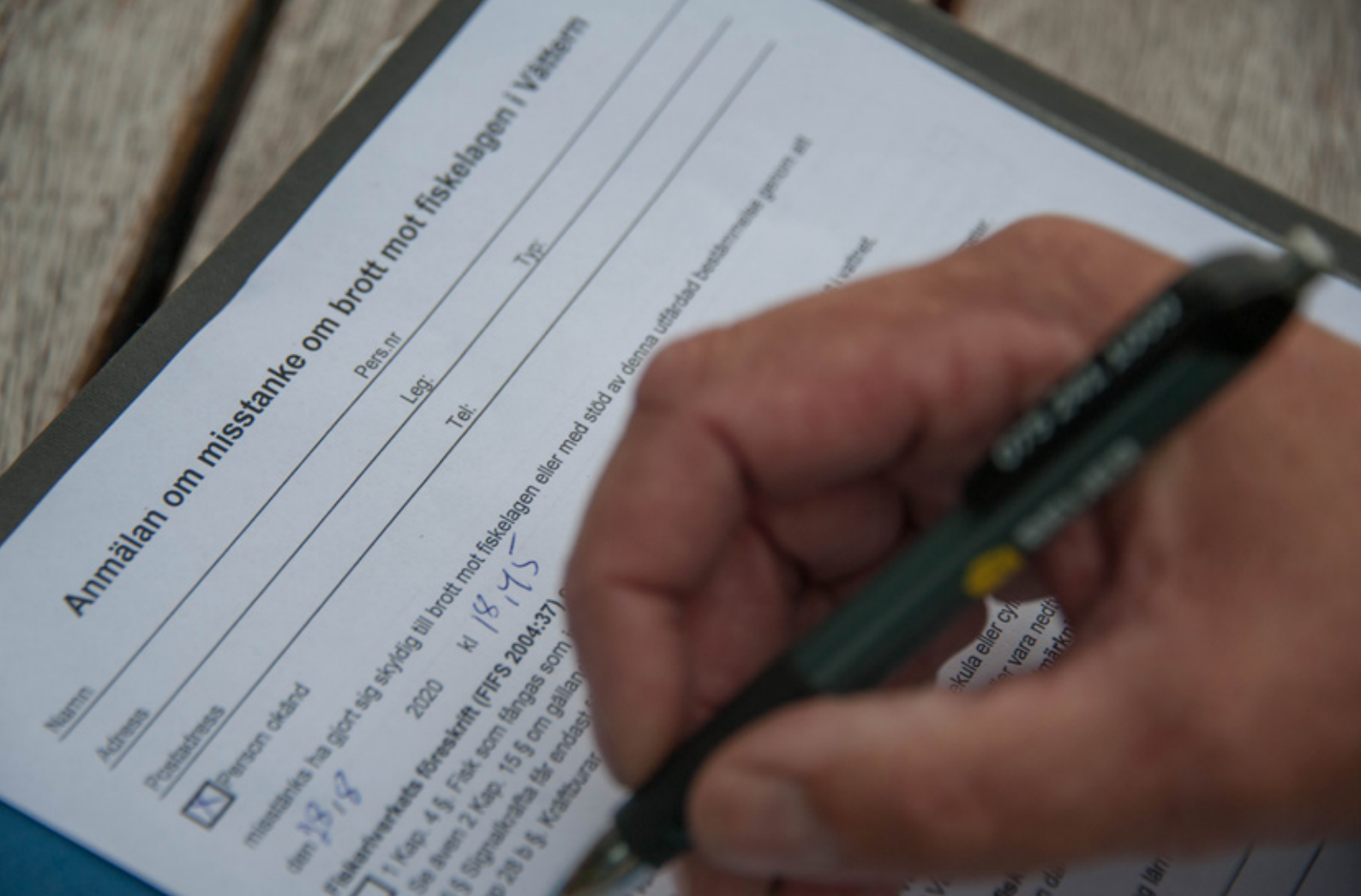
I de fall våld är oundvikligt ska det tillgripas under ansvar och fisketillsynsperson är skyldig att se till att om någon kommer till skada så ska vederbörande få vård.

I det fall fisketillsynspersonen använt våld ska detta utförligt beskrivas i fisketillsynsrapporten som lämnas i samband med polisanmälan. En fisketillsynsperson som använder obefogat våld kan själv bli polisanmäld och dömd.

Rapportering

Misstänkta lagöverträdelser ska skyndsamt anmälas till polis. Anmälan ska följas av en fisketillsynsrapport som bör lämnas inom några dagar efter händelsen. Rapporten utgör underlag för polisens förundersökning och måste alltså innehålla tillräckligt med fakta och uppgifter för en framgångsrik utredning. Den misstänktes identitet ska vara stärkt. Noggrann angivelse av tid och plats ska finnas med, samt en kortfattad men fullödlig beskrivning av händelseförloppet och av fisketillsynspersonens iakttagelser. I rapporten ska brottets beskaffenhet, och vilket lagrum som överträtts, beskrivas. Den misstänktes inställning till handlingen ska redovisas. Polisens utredning underlättas även av om det finns fotodokumentation och GPS-angivelser för platsen.

Rapporten ska även innehålla en beskrivning av eventuella beslag (se avsnittet om anmälan av beslag).

Fisketillsynsrapport om misstänkt lagöverträdelse ska lämnas in till polisen så snart som möjligt efter händelsen.

Förstärkt straffskydd

Fisketillsynspersons uppdrag är offentligrättsligt och medför därför ett förstärkt straffskydd. Våld eller hot mot fisketillsynsperson bedöms därför enligt en strängare straffskala än om det riktats mot en civilperson. Straffet för våld eller hot mot tjänsteman är fängelse i högst fyra år (Brottsbalken 17 kap).

Även vid hämnd, skadegörelse eller till exempel hot eller våld mot anhörig har fisketillsynspersonen ett förstärkt rättsskydd. Ett sådant brott rubriceras förgripelse mot tjänsteman och kan ge böter eller fängelse i högst sex månader. Grovt brott kan ge fängelse i högst fyra år.

Brottsrubriken våldsamt motstånd innebär att någon genom att sätta sig till motvärn försöker hindra fisketillsynspersonen i myndighetsutövningen, till exempel när något föremål ska tas i beslag. Straffet för våldsamt motstånd är böter eller fängelse i högst sex månader.

En förutsättning för det förstärkta straffskyddet är att fisketillsynspersonen bär eller visar sina tjänstetecken reglementsenligt eller på annat sätt klargör sin tjänsteställning.

Tystnadsplikt

Offentligrättsliga uppdrag omfattas av sekretesslagens regler. Uppgifter som en fisketillsynsperson får veta om i sin verksamhet kan vara belagda med sekretess och får inte delges obehörig utomstående. Det kan till exempel gälla om en person är misstänkt för brott.

Åsidosättande av tystnadsplikten kan medföra straffansvar.

Uppdragsgivaren räknas dock i de flesta fall inte som obehörig, utan har rätt att ta del av uppgifterna.

Kontrollavgiften

Se även avsnittet om kontrollavgift under "Brott och straff".

Överträdelse av en fiskevårdsområdesförenings egna regler lyder inte under allmänt åtal och gärningen är därmed inte straffbelagd.

Kontrollavgiften, som kan användas i sådana fall är en civilrättslig företeelse och alltså en uppgörelse mellan två, inför lagen likvärdiga, parter.

Fisk kan tas i beslag vid överträdelse av föreningens regler, men däremot inte redskap eller båtar, när kontrollavgiften ska tillämpas och det inte föreligger något lagbrott.

Frihetsberövande får inte göras och rätten att bruka våld är begränsad. Överträdelser ska heller inte anmälas till polis eller åklagare, i den mån det inte uppstår en hotfull situation.

För att kunna utfärda en betalningsuppsmaning om kontrollavgift måste fiskekortsinnehavarens identitet vara fastställd. Det gäller såväl "gammaldags" manuellt sålda kort som digitala fiskekort. Fiskevårdsområdesföreningen måste alltså ha försäljningsrutiner där innehavaren av ett fiskekort kan identifieras och kopplas till det specifika fiskekortet. Vid SMS-köp räcker det till exempel inte med att kortet är köpt från ett visst telefonabonnemang. Det räcker heller inte med att köparen swishar pengar från sin telefon utan att få ett giltigt fiskekort i retur. Namnen på innehavarna måste alltid anges vid köpet och på fiskekortet.

KAPITEL 5

Att uppträda korrekt

1. Fisketillsynspersonens uppträdande

- VÄRDEGRUNDEN
- BROTT SKA BEIVRAS
- FLERA OLIKA UPPGIFTER
- UNDVKA MUTOR OCH UTPRESSNING
- RESPEKTFULLT UPPTÄDANDE
- GOTT OMDÖME

Värdegrunden

Fisketillsynspersonen ska stå för en demokratisk människosyn. Alla människor ska behandlas lika och med respekt, och får inte diskrimineras av skäl som framgår av diskrimineringslagstiftningen. Tre vägledande begrepp ska styra tjänsteutövningen: legalitet, objektivitet och proportionalitet. Begreppen finns beskrivna i den svenska förvaltningslagen.

Legalitet innebär att de åtgärder som vidtas ska ha stöd i rättsordningen. En fisketillsynsperson får inte agera utanför sina befogenheter och ska inte grunda sina ingripanden på godtyckliga bedömningar.

Objektivitet innebär att fisketillsynspersonen ska vara saklig och opartisk. Ingripanden får inte styras av förutfattade meningar eller grundlösa antaganden.

Proportionalitet innebär att en åtgärd inte får vara mer långtgående än vad som krävs och det avsedda resultatet ska stå i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot.

Brott ska beivras

Brott och regelöverträdelser ska i princip alltid beivras. Fisketillsynspersonen ska inte förhandla om underlåtenhet att anmäla en överträdelse, men det kan finnas omständigheter som gör att information och upplysning är mer motiverat än att göra en anmälan. Den bedömningen måste i så fall göras från fall till fall av fisketillsynspersonen själv.

Fisketillsynspersonen ska alltid visa eller bära tjänstekortet väl synligt, dock endast under tjänst och inte i andra sammanhang. Fisketillsynsperson får inte vara beväpnad på något sätt och heller inte medföra handfängsel.

Upptädandet ska vara korrekt och konsekvent och inge förtroende och aktning.

Flera olika uppgifter

Fisketillsynspersonens primära roll är att se till att lagar och regler följs. Samtidigt fungerar den lokala fisketillsynspersonen som en representant och ett ansikte utåt för sin uppdragsgivare.

Vissa uppdragsgivare, till exempel fiskevårdsområdesföreningar, har därför populärt ändrat benämningen fisketillsynsperson till "fiskevård". Uppdraget omfattar därmed också att hjälpa fiskare tillrätta och informera om reglerna och varför det finns regler.

Därmed vill man ge fisketillsynen en lite annan framtoning. I grunden ändrar detta inte de offentligrättsliga uppgifterna, rättigheterna och skyldigheterna, men det kan skapa ett mer välkomnande och serviceinriktat intryck.

I fisketillsynspersonens uppgift kan ingå ett "vårdskap"

I fisketillsynspersonens uppgift kan även ingå att visa fiskare tillrätta, att vara allmänt hjälpsam och att informera om fiske-reglerna och deras syfte. Det ändrar dock inte på det primära offentligrättsliga uppdraget att övervaka och beivra brott och regelöverträdelser.

Fisketillsynspersonen ska visa gott omdöme och ta hänsyn till omständigheter som gör att de fiskande handlat i god tro eller av andra skäl inte kan anses vara ansvariga för en regelöverträdelse.

Undvika mutor och utpressning

Det finns exempel där en fiskevårdsområdesförening uttalat en policy om att en fiskare som saknar fiskekort i vissa fall kan få lösa ett fiskekort på plats, "för den här gången". Det skulle dock kunna leda till att flera fiskare sätter detta i system och låter bli att köpa fiskekort, då man inte riskerar något.

Ett annat exempel kan vara att låta den fiskare som saknar fiskekort lösa föreningens dyraste fiskekort, till exempel ett årskort. Ett sådant förfarande skulle dock kunna leda till misstanke om utpressning eller tagande av muta, "om du köper vårt dyraste kort slipper du polisanmälan".

Som princip ska en fisketillsynsperson alltid anmäla lagbrott och inte börja tumma på rättssäkerheten.

Respektfullt uppträdande

Vid ett ingripande ska fisketillsynspersonen alltid förklara anledning och syfte med ingripandet. I utgångsläget ska alla människor behandlas lika och med respekt (se det inledande stycket om värdegrund) och ingen människa ska diskrimineras. Ett uppträdande som skapar konfrontation gör situationen betydligt svårare att hantera.

Den preventiva verksamheten är viktig. Genom att arbeta öppet, synligt och frekvent lär sig de fiskande att det pågår en aktiv och kontinuerlig fisketillsyn inom området.

Gott omdöme

Vid tillämpningen av kontrollavgiften sägs i lagen (1981:533) om fiskevårdsområden, 36 §, att kontrollavgift inte ska tas ut om det är uppenbart oskäligt. Bedömningen ska ta hänsyn till exempelvis sjukdom, ålder eller missvisande regler. I detta sammanhang och i andra sammanhang är ett gott omdöme en viktig egenskap för fisketillsynspersonen.

2. Fisketillsyn i praktiken

- "MÅNGA LÄNKAR I KEDJAN"
- FÖRBEREDELSE
- IAKTTAGELSEN
- KONTAKTEN
- BESLAG
- POLISANMÄLAN OCH FISKETILLSYNSRAPPORT
- POLISENS ÖVERVÄGANDE OCH FÖRUNDERÖKNING
- ÅTAL ELLER STRAFFÖRELÄGGANDE
- FISKETILLSYN OCH VÄRDSKAP

Många länkar i kedjan

Det finns många papperskorgar på vägen mellan en fisketillsynsrapport och en fällande dom. En ofullständigt och dåligt skriven rapport hamnar lätt långt ner i högen för prioriterade åtgärder. Varje länk i kedjan, från fisketillsynspersonens iakttagelser, via rapport, polisanmälan, förundersökning, åtal och domstolsförhandling, måste hålla god kvalitet om fallet ska bli framgångsrikt och leda till fällande dom.

Fisketillsynspersonen, polisen, åklagaren och domstolen utgör de fyra länkarna i den kedja som ska leda till att ett fiskebrott beivras och leder till fällande dom i domstolen. Det underlättar om alla inblandade parter etablerar kontakter och utvecklar rutiner för en fungerande brottsbekämpning.

Förberedelser

Fisketillsynspersonen ska vara väl förberedd för sitt uppdrag.

- Se till att ha rätt utrustning: tjänstekortet, personlig legitimation, anteckningsblock och penna, kikare, kamera, telefon, måttband...
- Se till att ha "back up" i form av annan fisketillsynsperson som är tillgänglig och kan tillkallas vid behov. Se till att någon annan person vet var du befinner dig. Arbeta inte ensam om det finns risk för hot och våld. Kommunera med kollegor via mobiltelefon.
- Planera rutt och väg för tillsynsrundan.
- Ställ frågan "vad gör jag om jag stöter på organiserad brottslighet och utsätts för hot eller våld? Vad är det värsta som kan hända, och hur agerar jag då?"

Stafetten mellan det misstänkta brottet och en fällande dom

Fisketillsynspersonen misstänker brott när fiskaren inte kan uppvisa ett giltigt fiskekort. Fisketillsynspersonen gör en polisanmälan och lämnar in en fisketillsynsrapport. Polisen inleder en förundersökning om det finns användbara uppgifter och uppslag.

När förundersökningen är slutförd sammanställs ett förundersökningsprotokoll som överlämnas till åklagaren. Om förundersökningen utgör grund för åtal kan åklagaren antingen utfärda ett strafföreläggande, i det fall den tilltalade erkänner brott, eller väcka allmänt åtal. Åtalet följs av domstolsförhandling.

Det kan dröja länge mellan tidpunkten för själva händelsen till dess målet kommer upp i domstol. Fisketillsynspersonen kallas ofta som vittne och bör då kunna styrka den brottsliga handlingen på ett pedagogiskt och lättfattligt sätt. Utöver vad som skrivits ner i fisketillsynsrapporten, och som stöd för minnet, bör fisketillsynspersonen ha gjort egna noggranna anteckningar om händelseförloppet.

Iakttagelsen

Ett ärende börjar med en iakttagelse. Många tips om att något inte står rätt till kommer från andra fiskare och fiskekortsköpare som befinner sig i området. Men fisketillsynspersonerna spanar förstås själva också. Det kan finnas kännetecken på bilar som är kopplade till personer som har betett sig udda eller som behöver ha ögonen på sig.

Det är viktigt att anteckna klädsel och utseende och särskilda kännetecken om det finns indikationer på att någon person kan ha begått, eller är på väg att begå, lagbrott eller regelbrott.

För att polisen ska kunna inleda en förundersökning ska en handling kunna kopplas till en specifik person. Personen behöver dock inte ha varit närvarande när brottet upptäcktes. Iakttagelsen och fisketillsynspersonens rapport och vittnesmål ska kunna styrka att det är just den misstänkte som saknat fiskekort eller som fiskat på ett otillåtet sätt. Annars kan man hamna i en situation där inblandade personer skyller på varandra. Och om fisketillsynspersonen börjar sväva på målet eller blir osäker så faller hela bevisningen.

I områden med ansamling av attraktiv fisk, till exempel en älvmyrning nedanför en kraftverksdamm, kan det förekomma att oseriösa fiskare använder sig av ryckfiske. När laxarna står tätt kan det vara effektivt att med speciellt sänke och krok helt enkelt rycka fast passiva fiskar som råkar stå i vägen för kroken. Kroken kan då fastna var som helst på fisken. Ryckfiske är förbjudet, enligt fiskelagen 40 §, och de föreskrifter som följer av lagen.

Att synas och markera närvaro är en del av fisketillsynens roll och uppgift för att förebygga överträdelser av lagar och regler.

En erfaren fisketillsynsperson kan se på sättet att föra fiskespöet om det handlar om ryckfiske. Rycken sker upprepat och i sidled. Tillvägagångssättet måste konstateras av fisketillsynspersonen och sedan beskrivas i rapporten. Beskrivningen och förklaringen måste vara tydlig.

Om det förekommer minimimått och en fiskare dragit upp en för liten fisk måste det kunna styrkas genom att fisketillsynspersonen mäter och noterar fiskens storlek. Måttband eller mätbräda hör i det fallet till fisketillsynspersonens grundutrustning. Ett foto med storleksreferens styrker bevisningen.

Man bör utgå från att domstolen inte är insatt i detaljer och metoder kring fiske och därför behöver en detaljerad och förklarande redogörelse för vari brottet består och att den misstänkte fiskat på just det otillåtna sättet.

Fisketillsynspersonen ska förstås också anteckna exakt tid och plats för händelsen, väderförhållanden och andra iakttagelser som kan ha betydelse för argumentationen och bevisningen.

Iakttagelsen, och anteckningar och noteringar kring händelsen, är synnerligen viktiga som bevismaterial vid en framtida domstolsförhandling. Fisketillsynspersonen bör ha detaljerade minnesanteckningar även utöver vad som står i fisketillsynsrapporten.

Kontakten

När bilden av situationen är klar ger sig fisketillsynspersonen tillkänna och går fram till fiskaren och presenterar sig och ber att få titta på fiskekortet.

Uppträdandet ska vara korrekt och tjänstekortet ska sitta reglementsenligt på bröstet. Den fiskande får sedan frågan om hen känner till vilka fiskeregler som gäller. Om fiskaren saknar fiskekort eller har begått vad fisketillsynspersonen uppfattar som ett lagbrott, informeras fiskaren om detta och får svara på frågan om hen håller med om att iakttagelser stämmer.

Det är dock en avgörande skillnad på att "vitsorda de faktiska omständigheterna" och att erkänna en brottslig gärning. Fiskaren kan hålla med om beskrivningen av händelsen, men neka till brott.

Huruvida det verkligen är begånget ett brott eller ej avgörs varken av fisketillsynspersonen eller av fiskaren själv. Det är ytterst domstolens sak att avgöra om handlingen skett " uppsåtligt eller av oaktsamhet " och av det skälet kan betraktas som en brottslig gärning. Det kan dock finnas omständigheter som gör att handlingen ändå inte betraktas som ett brott.

Fisketillsynspersonen ska alltså enbart fråga om fiskaren håller med om och erkänner gärningen som sådan.

Om fiskaren nekar till att ha utfört gärningen står ord mot ord. Det understryker ytterligare hur viktigt det är att fisketillsynspersonen har gjort noggranna iakttagelser och anteckningar som kan utgöra underlag för ett trovärdigt vittnesmål.

I det fall fiskaren saknar giltigt fiskekort utgör avsaknaden av fiskekort det faktum man ska bli överens om, inte huruvida det är uppsåtligt eller oaktsamt att sakna fiskekort.

Vid misstanke om brott ska den misstänkte identifieras. Fisketillsynspersonen har då rätt att begära att få se legitimationen och fiskaren ska vara behjälplig med att identifiera sig. Om fiskaren vägrar kan fisketillsynspersonen kalla på polis och hålla kvar den misstänkte på platsen tills polis anländer.

I alla sammanhang gäller dock proportionalitetsprincipen att inte använda mer våld än vad situationen kräver och vad som är rimligt i förhållande till brottets art och straffsatser.

Om fisketillsynspersonen kallar på polis är det polisen som beslutar om nästa steg, först och främst huruvida det är befogat att skicka en patrull till platsen. Om polis inte kan komma till platsen beslutar polisen om att häva gripandet. Fisketillsynspersonen måste då släppa den misstänkte utan att ha kunnat säkra identiteten. Ett foto med mobiltelefon och ett registreringsnummer på bilen kan dock vara till hjälp vid en eventuell förundersökning.

Det normala är ändå att fiskaren brukar visa sin legitimation. Och då är det bra att även notera giltighetsdatum och bilden på legitimationen. En notering om att " jag tyckte att bilden överensstämde väl med personens utseende " kan stärka identifieringen om personen till exempel skulle säga att hen aldrig varit på den utpekade platsen vid den aktuella tidpunkten.

När alla uppgifter är klara informeras fiskaren om att händelsen kommer att polisanmälas.

Beslag

I det fall fisketillsynspersonen har tagit redskap eller annan utrustning i beslag ska orsaken till beslaget framgå av fisketillsynsrapporten.

Om otillåtna redskap har använts kan redskapen vara viktiga som bevismaterial. Om redskapen däremot tagits i beslag för att förvaras i väntan på fällande dom, och sedan förverkas, finns en del komplikationer. Den som fått egendom beslagtagna kan omedelbart begära prövning av beslaget. Detta regleras i Rättegångsbalken 27 kap. En domstol ska då inom några få dagar avgöra om beslaget ska bestå eller om det ska hävas. En faktor som påverkar beslutet är värdet av de beslagtagna föremålen i förhållande till det misstänkta brottet. Värdet på beslaget ska stå i proportion till brottets beskaffenhet. Föremålen ska också ha anknytning till det misstänkta brottet.

Fisketillsynspersonen måste därför noga ange vari beslaget består, i detalj, och även göra en uppskattning av föremålens värde. Om en sådan värdering saknas godtar domstolen i allmänhet den misstänktes egna uppgifter om värdet på de beslagtagna föremålen vid en bedömning.

Vem som är ägare till redskapen bör klarläggas, då den tilltalade inte sällan hävdar att redskapen är lånade. Eventuella skador på redskapen ska också dokumenteras. I annat fall kan ägaren kräva ersättning av uppkomna skador när redskapen eventuellt senare återlämnas.

Vid inlämnandet av den beslagtagna utrustningen upprättar polisen ett beslagsprotokoll.

Ett beslag som inte hanteras korrekt kan leda till efterräkningar för fisketillsynspersonen. I värsta fall kan fisketillsynspersonen anmälas för egenmäktigt förfarande och själv bli åtalad för brott. Det gäller även om man, i egenskap av fisketillsynsperson, tar hem beslagtagna fisk för eget bruk.

Polisanmälan och fisketillsynsrapport

När den första kontakten är avslutad och alla uppgifter är dokumenterade, och om misstanke om brott fortfarande kvarstår, ska händelsen polisanmälas.

Polisanmälan ska åtföljas av en fisketillsynsrapport som lämnas in till polisen inom några dagar efter händelsen. Rapporten ska innehålla nödvändigt underlag för att kunna inleda en meningsfull förundersökning.

Annars saknas underlag för att gå vidare.

Uppgifter som bör finnas med är:

- En säker identifiering av den misstänkte.
- Tid och plats för det misstänkta brottet.
- Beskrivning av vad som hänt, fisketillsynspersonens iakttagelser, till exempel hur gärningspersonen var klädd, vad hen gjorde och varför fisketillsynspersonen uppfattade händelsen som ett brott. Finns fler vittnen?
- Den misstänktes inställning till handlingen.
- Uppgifter om eventuellt beslag.

Rapporten ska vara fullödlig men kortfattad. Fisketillsynspersonen bör dock ha gjort en mer utförlig beskrivning med detaljer och noteringar från händelsen, som stöd för minnet vid ett framtida vittnesmål. Det kan gå lång tid mellan händelsen och en framtida domstolsförhandling.

Beslagtagna utrustning ska lämnas in på närmaste polisstation utan dröjsmål. Om den beslagtagna utrustningen är så omfattande att den inte får plats på polisstationen kan polisen uppdra åt fisketillsynspersonen eller dennes uppdragsgivare att förvara beslaget på lämpligt ställe.

I ett område där det då och då förekommer lagöverträdelse är det värdefullt med goda kontakter mellan fisketillsynspersonen och polisen. Utbyte av erfarenheter underlättar hantering av anmälningar och att ärenden förs vidare i rättsväsendet.

Polisens överväganden och förundersökning

Polisen tar emot och upprättar en polisanmälan, förutsatt att det finns användbara uppgifter från fisketillsynspersonen. En separat rapport ska upprättas för varje misstänkt person, i det fall det är flera fiskare inblandade. Varje misstänkt person ska bedömas och dömas utifrån sina egna gärningar. Man kan inte dömas kollektivt för brott.

Polisanmälan utmynnar sedan i ett beslut om förundersökning.

När fisketillsynsrapporten kommit in ska polisen omgående besluta om förundersökning ska inledas eller om ärendet ska avskrivas. Polisen ska då också fatta beslut om huruvida eventuella beslut ska fastställas eller hävas.

Brott mot Fiskelagen betraktas som "brott av enkel beskaffenhet". Och då är polisen förundersökningsledare. Vid grövre brott är det alltid en åklagare som blir förundersökningsledare.

Polisen genomför alltså förundersökningen vid fiskebrott.

I de fall fisketillsynspersonen lämnat en tillfredsställande och användbar rapport behöver hen i de flesta fall inte förhöras ytterligare. Allt finns ju redan nedskrivet.

Däremot kallas den misstänkte fiskaren till förhör och får då redogöra för händelseförloppet. Även vid polisförhöret är det ganska vanligt att den misstänkte erkänner händelseförloppet men förnekar brott.

När förundersökningen är slutförd sammanställs ett förundersökningsprotokoll med alla befintliga handlingar i ärendet som bilagor.

Förundersökningen överlämnas till åklagare.

Även i detta skede kan ärendet läggas ner om underlaget är bristfälligt. Polisens förundersökning måste vara av tillräckligt hög kvalitet för att hålla för ett åtal. Annars är det meningslöst att fortsätta att driva ärendet vidare.

Åtal eller strafföreläggande

Om polisens utredning ger tillräckligt underlag fattar åklagaren beslut om lagföring av den eller de misstänkta.

I det här skedet har många "hederliga tjuvfiskare" kommit till sans och insett att de faktiskt har gjort något dumt.

Då får de ett erbjudande att ta ställning till. Åklagaren kan låta den misstänkte komma undan med ett strafföreläggande, ett bötesföreläggande, om hen erkänner brottet. Då blir det böter i form av ett inbetalningskort samt att det eventuella beslaget blir förverkat.

Därmed slipper den tilltalade genomlida tingsrättsförhandlingar och få en eventuell dom som kommer att hamna i brottsregistret.

Även ett strafföreläggande antecknas i brottsregistret men betraktas ofta inte lika allvarligt som en fällande dom i domstol.

Om den misstänkte däremot förnekar brott väcker åklagaren åtal.

Väl i tingsrätten brukar de flesta ändå mjukna och erkänna. Men nu är det väldigt viktigt att fisketillsynspersonen har noggranna anteckningar och kan redogöra för vad som verkligen hände. För om hen börjar sväva på målet och tveka om detaljerna kan fiskaren mycket väl frikännas, i brist på övertygande bevis. Och i många fall kan det ha dröjt över ett år mellan händelsen och domstolsförhandlingen.

Lång näsa till fisketillsynspersonen alltså, som varit så övertygad om att fiskaren skulle få sitt "rättmätiga" straff men som själv förberett sig dåligt och glömt i detalj vad som hände den där dagen.

Fisketillsyn och värdskap samt eget fiske

I vissa fiskevårdsområden kallas fisketillsynspersonerna för "fiskevärdar". Fiskevärdarna fungerar som servicepersoner som ger råd till fiskekortsköparna med tips om lämpliga fiskeplatser, beten och annan utrustning. Samtidigt får man inte ge avkall på grunduppdraget att bedriva fisketillsyn och beivra överträdelser.

Fisketillsynspersonen ska heller inte, normalt sett, bedriva eget fiske under fisketillsynsuppdraget. I de fall fisketillsynspersonen är ute på eget fiske, och ändå bär med sig full utrustning för att bedriva fisketillsyn, finns det dock inget som hindrar ett ingripande.

Notera alla iakttagelser

Vad hände egentligen den där dagen för över ett år sedan? Fisketillsynspersonen bör göra egna detaljerade anteckningar över alla iakttagelser. Skilj också på brott mot fiskelagen och överträdelser av en fiskekortsupplåtares egna regler.

Vid en eventuell domstolsförhandling efter flera månader ska fisketillsynspersonen vara säker på sina iakttagelser, då ord kan stå mot ord.

Bilagor

Arter

Bilaga

1.

Bilder och information om de olika arterna är tagna från:
<https://www.havochvatten.se/hav/fiske---fritid/arter.html>

ABBORRE

Abborren finns allmänt i sjöar och vattendrag över hela Sverige med undantag för fjällregionen. I kustområdet förekommer den i hela Östersjön och Bottniska viken.

Illustration: Wilhelm von Wright

GÄDDA

Gäddan förekommer allmänt i sjöar över hela landet med undantag för högt belägna fjällvatten. I Östersjön, inklusive Bottniska viken, finns gäddan i framför allt skärgårdsmiljö. Längs västkusten kan arten förekomma i åmynningar, men påträffas bara undantagsvis i saltvatten.

Illustration: Wilhelm von Wright

GÖS

Gösen förekommer allmänt i Vänerns, Hjälmarens och Mälarens vattensystem och i främst grunda, näringsrika sjöar i södra Sverige. I Östersjön är den allmän i innerskärgårdar från Östergötland till Uppland, men förekommer ända upp till Norrbotten.

Illustration: Wilhelm von Wright

MAKRILL

Makrillen lever i Skagerrak, Kattegatt, Nordsjön och Atlanten. Den förekommer även i Öresund och södra Östersjön på sommaren.

Illustration: Wilhelm von Wright

MÖRT

Mörten tillhör familjen karpfiskar och är en av Sveriges vanligaste sötvattensfiskar. Den lever i söt- och brackvatten i hela Sverige och simmar i stim. Det är ovanligt att mört förekommer i sjöar som ligger mer än 350 meter över havet, men enstaka förekomster finns upp till 800 meter över havet.

Illustration: Wilhelm von Wright

Plattfiskar

SANDSKÄDDA

Sandskäckda f6rekommer i Skagerrak, Kattegatt, 6resund och s6dra 6stersj6n.

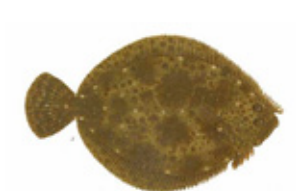
Illustration: Wilhelm von Wright

SKRUBBSKÄDDA/FLUNDRA

Skrubbskäckdan finns i Skagerrak, Kattegatt, 6resund och 6stersj6n upp till 6lands hav. Arten f6rekommer fr6n saltaste havsvatten till rent s6t-vatten i 6lvars mynningsomr6den.

Illustration: Wilhelm von Wright

SL6TVAR

I svenska vatten finns sl6tvaren i Skagerrak, Kattegatt, 6resund och s6dra 6stersj6n.

Illustration: Wilhelm von Wright

TUNGA

I svenska vatten finns tunga i Skagerrak, Kattegatt och 6resund samt l6ngs sydkusten i 6stersj6n.

Illustration: Wilhelm von Wright

R6DSP6TTA

R6dsp6tta f6rekommer i Nordsj6n, Skagerrak, Kattegatt, 6resund och s6dra 6stersj6n.

Illustration: Wilhelm von Wright

SILL/STR6MMING

Sillen f6rekommer i alla Sveriges omgivande hav. Beteckningen str6mming anv6nds f6r sill som f6ngas och landas i 6stersj6n, norr om Kalmar.

Illustration: Wilhelm von Wright

TORSK

Torsken 6terfinns i alla Sveriges omgivande hav. Men i 6stersj6n 6r den fr6mst en djupvattensfisk p6 grund av salthaltsf6rh6llanden och i Botten-viken 6r det s6rskilt ovanligt att tr6ffa p6 den.

Illustration: Wilhelm von Wright

Laxfiskar

HARR

Harren är huvudsakligen en nordlig art men finns även söderut, till exempel i Klarälvens vattensystem och Vättern. I sällsynta fall kan individer från Klarälven fångas i Vänern. Förr fanns bestånd av harr i Motala ström och Lagan, men de har försvunnit i samband med vattenkraftutbyggnaden. Harren finns även på kusten från Norrbotten och ned till norra Gästrikland.

Harren finns spridd över Europa, framför allt i Alperna, men även i Danmark och England samt i vårt närområde. Harren lever i kalla, klara och syrerika älvar samt strömmar, sjöar men även i brackvatten.

Illustration: Wilhelm von Wright

LAX

Laxen finns i vissa vattendrag samt i hav som omger Sverige. Västkustlaxen har sina uppväxtområden i Atlanten och Östersjölaxen har sina uppväxtområden i Egentliga Östersjön. Sötvattenlevande (relikta) bestånd av lax förekommer även i Vänern, där leken sker i tillrinnande vattendrag medan sjön utgör uppväxtområde.

Illustration: Wilhelm von Wright

RÖDING, STOR- OCH FJÄLL-

Röding i Sverige består av ett artkomplex med flera olika typer och storlekar.

Utbredning

Storrödingen förekommer bland annat i Vättern, Sommen och är sedan år 1900 inplanterad i Unden.

Fjällrödingen har en utbredning från Värmland och norrut längs fjällkedjan. Fjällrödingen har sannolikt invandrat från både öster och väster.

Illustration: Wilhelm von Wright

SIK

Sik förekommer i Bottenviken, Bottenhavet, Egentliga Östersjön och i anslutning till och i sötvattensområden. Sikarna förekommer i ett stort antal olika former och kan bli upp till 30 år gamla.

Siken finns i Bottenviken, Bottenhavet och egentliga Östersjön och i anslutning till sötvatten längs västkusten. Den förekommer också i sötvattensområden i Norrland, Svealand och Götaland.

Illustration: Wilhelm von Wright

SIKLÖJA

Siklöja finns i djupa insjöar i hela landet, samt allmänt i Bottenviken. Den förekommer även i Medelpads och Ångermanlands kustvatten i anslutning till de stora älvarna. I sötvatten omfattar siklöjans utbredningsområde knappt två tredjedelar av Sveriges yta och förmodas ha styrts av högsta kustlinjen och en svag vilja att migrera uppströms. Det innebär att den finns i Syd- och Mellansverige samt i de södra och östra delarna av Norrland. Därtill är siklöja allmänt förekommande i Bottenviken.

Illustration: Wilhelm von Wright

ÖRING

Öringen föds i rinnande vattendrag där de vuxna öringarna placerat sina ägg i gropar under lekperioden på hösten. Arten finns i hela Sverige och lever både i hav, insjöar och vattendrag.

Illustration: Wilhelm von Wright

REGNBÅGE (ONCORHYNCHUS MYKISS)

Regnbåge är en nordamerikansk laxfisk som vi har odlat som matfisk och för utsättning i våra fiskevatten i över hundra år. Det förekommer att odlad fisk rymmer men vi har inga etablerade bestånd i Sverige.

Illustration: Wilhelm von Wright

Skaldjur

HUMMER

Arten lever på 10–30 meters djup på klippbotten eller algbevuxna steniga bottenar. Längs svenska kusten förekommer hummer i Skagerrak, Kattegatt och norra delen av Öresund.

Illustration: Lennart Molin.

KRABBTASKA/KRABBA

I svenska vatten förekommer krabban i Kattegatt, Skagerrak och norra Öresund.

Illustration: Lennart Molin.

FLODKRÄFTA

Utbredning och status

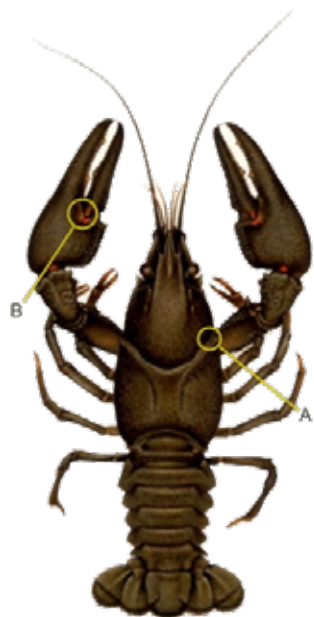
Flodkräfta förekommer framför allt i norra och västra Svealand, i södra Norrland, längs norrlandskusten upp till Finska gränsen samt på Gotland och Öland. Det finns även enstaka bestånd i Norrlands inland och sporadiskt hittas flodkräftan även i sydöstra Sverige.

Flodkräftan är klassad som Akut hotad (CR) i Artdatabankens nationella rödlista 2015. Den är även listad i EU:s Art- och habitatdirektiv, vilket innebär att Sverige har ett nationellt ansvar att förvalta beståndet.

Skillnaden på signalkräfta och flodkräfta

Det finns några enkla knep att se skillnad på våra sötvattenskräftor. Exempelvis har signalkräftan en vit vårta vid tumgreppet, något som flodkräftan saknar.

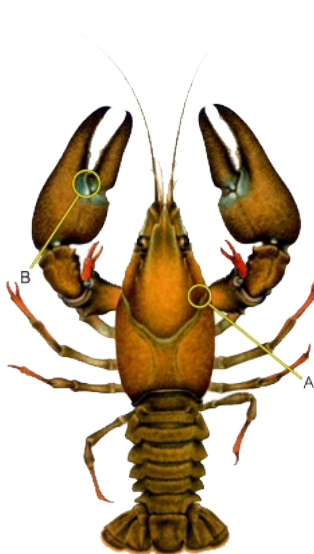
Illustration: Lennart Molin.

Flodkräfta, hane

- En rad med små taggar längs gränsen mellan huvud och ryggsköld (A). Känn med fingret!
- Mörka, enfärgade klor med mörkt "tumgrepp", ofta med en signalkräfta (B).
- Långa, mandelformade klor med riklig förekomst av vårtor och taggiga utskott.
- Huvud och ryggsköld mörka, ofta svartaktiga, med vårtor och taggiga utskott.

Illustration: Linda Nyman

Signalkräfta, hane

- Inga taggar längs gränsen mellan huvud och ryggsköld (A). Känn med fingret!
- Klorna ofta ljusare på undersidan. Vit vårta i "tumgreppet", oftast omgiven av en stor vit-turkos fläck (B).
- Breda, "muskulösa" klor vars yta är slätare med insänkta porer.

Huvud och ryggsköld släta med insänkta porer. Oftast tydligt brun färgton.

Illustration: Linda Nyman

Fredade arter

Bilaga

2.

Bilder och information om de olika arterna är tagna från:
<https://www.havochvatten.se/hav/fiske---fritid/arter.html>

BLÅFENAD TONFISK

Den blåfenade tonfisken är den största arten i släktet tonfiskar och förekommer sporadiskt i svenska vatten. Arten är fredad.

Illustration: National Oceanic & Atmospheric Administration (NOAA)

BRUGD

Brugden är världens näst största fisk. Den är sällsynt men regelbunden vid den svenska västkusten. Simmar långsamt och ofta nära vattenytan. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Artdatabanken Linda Nyman

FLODPÄRLMUSSLA

Flodpärlmusslor växer mycket långsamt och har höga krav på miljön de lever i. Ett stort problem är att de har svårt att fortplanta sig, så åtgärder behövs för att säkra livskraftiga bestånd av flodpärlmusslor i Sverige. Arten är fredad i svenska vatten.

Foto: Niklas Wengström

GROPLÖJA

Groplöjan är vår minsta karpfisk och blir sällan större än 8 centimeter. Den lever i stim och utseendet påminner om mört. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Kurta Baing/CC 3.0:

HAVSNEJONÖGA

Havsnejonöga är en urtidsfisk som vandrar mellan sött och salt vatten. Som vuxen lever den parasitiskt på andra fiskar i havet, och dör efter sin enda lek. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Wilhelm von Wright

KNAGGROCKA

Knaggrockan förekommer längs västkusten och är en art som växer långsamt. Honorna blir könsmogna först efter 10 år. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Wilhelm von Wright

MAJFISK

Storväxt sillfisk som liknar staksill men har färre mörka fläckar på kroppsidan. Majfisk är sällsynt i svenska vatten. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Krüger CC BY 3.0

MAL

Malen är en av världens största sötvattensfiskar som under goda förhållanden kan väga flera hundra kilo. I Sverige är den nu en hotad art som endast finns i ett fåtal vattensystem. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Wilhelm von Wright:

PIGGHAJ

Pigghaj förekommer i hela Nordostatlanten. I svenska vatten längs västkusten ner till Öresund. Den går i sällsynta fall in i Östersjön. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Wilhelm von Wright

SILLHAJ/HÅBRAND

Håbranden lever i norra och södra Atlanten, samt i södra Stilla havet. Arten är en sällsynt gäst på västkusten och är fredad i svenska vatten.

Illustration: Wilhelm von Wright

SKÄRKNIV

Skärkniven är en karpfisk som förekommer sporadiskt längs östkusten. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Krüger CC BY 3.0

SLÄTROCKA

Slätrockan är den största av Europas rockor. Tidigare var den vanlig i svenska vatten, nu är den i det närmaste utrotad. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Wilhelm von Wright

SMÅFLÄCKIG RÖDHAI

En liten, högst meterlång haj med karakteristisk färgteckning. Den lever i nordöstra Atlanten och är vanlig längs Västkusten. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Wilhelm von Wright

STAKSILL

Storväxt sillfisk som liknar majfisk, men har fler mörka fläckar på kroppssidan. Majfisk förekommer sällsynt i svenska vatten. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Foto: Hans Hillewaert/Wikimedia Commons

STORSKALLESIK

I Vindelälvens avrinningsområde finns en ekotyp som är unik bland sikarna och det är storskallesiken. Arten är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om fångas.

Illustration: Ellen Edmonson, Hugh Chrip/CC

VÅRSIKLÖJA

I Sverige finns två ekotyper av siklöja – den vanliga siklöjan och vårsiklöjan som enbart finns i sjön Fegen. Vårsiklöjan är fredad och ska omedelbart släppas tillbaka om den fångas.

Illustration: Iduns kokbok CC

ÅL

Den europeiska ålen utgör ett enda bestånd, och dess utbredningsområde sträcker sig över stora delar av Europa. Men rekryteringen av ål till Europa som helhet är mycket svag, och mängden unga ålar som ska bygga upp beståndet har rasat sedan 1980-talet. Ålfiske är nu förbjudet i Sverige, med undantag för vissa yrkesfiskare och specifika vatten.

Illustration: Wilhelm von Wright

